

Den kirkelige bevægelse i Ryslinge i Fyen fra 1849 til 1868.

En historisk fremstilling

af

Lars Frederiksen.

[Fru Hansine Frederiksen, enke efter forfatteren af det her meddelte lille skrift, har bedet mig — antagelig som nuværende præst for Ryslinge Valgmenighed — at ledsage det med et par indledende ord.]

L. Frederiksen var gårdejer i Ryslinge, sluttede sig blandt de første til frimenigheden og stod personlig Birkedal nær. Han var en åndslivlig, men rolig og sindigt dømmende mand, med en for sin tid og stand ikke almindelig dannelse. Som øjenvidne til de her skildrede begivenheder havde han derfor gode betingelser for at give en fremstilling deraf, der vel bærer præg af, at han ikke var en udenforstående tilskuer,

men en interesseret deltager i kampen. Men i det store og hele har han været vel underrettet, og hans skildring er pålidelig, ligesom der heller ingen tvivl er om, at denne har været foretæst Birkedal og godkendt af ham inden offentliggørelsen.

Skriftet, der oprindeligt udkom i bogform, er vist for længst udsolgt. Det er derfor naturligt, at nærværende tidsskrift, der har sat sig til opgave at meddele oplysning om Svendborg amts historie, herved udgiver det påny.

Et par bemærkninger kan jeg ønske at tilføje endnu. I anledning af hundredårsdagen for Vilhelm Birkedals fødsel, den 7. december 1909, skrev jeg efter opfordring af redaktionen af Fyens tidende en mindeartikel, der fremkom i numrene 308—310 af dette blad, og hvortil jeg i det væsentligste benyttede L. Frederiksens bog som kilde. Jeg modtog derefter et par breve, af hvis indhold jeg, nu da lejlighed gives, formentlig bør meddele følgende til supplerung af L. Frederiksens fremstilling.

I det ene brev beklager brevskriveren, en slægtning af den i Frederiksens bog omtalte kapellan Baggesen, sig over, at jeg har „fræmdraget den lille Baggesen på en måde, som nærmest gør ham latterlig“. Da jeg på dette punkt nøje har fulgt Frederiksens fremstilling, må anklagen falde på denne. Dog skønner jeg ikke rettere, end at klagen er ubeføjet, og trøster mig til, at

læserne vil finde det samme. Der må vel være tænkt på historien om skrubbudsens. Men fordi en mand kan have sine små pudsigheder, som man kan smile ad, derfor bliver han ikke „latterlig“. Og Frederiksen har kun meddelt dette træk efter først at have betegnet Baggesen som en mand, der var „meget barneglad i troen og særdeles ydmyg“. Men for at afværge al yderligere misforståelse og som en udfyldning af Frederiksens omtale af pastor Baggesen skal jeg tilføje, at når jeg har hørt de gamle her på egnen nævne denne mand, så var det ofte med et godmodigt smil, men altid som en mand, der var genstand for agtelse og kærlighed, og som har efterladt sig et godt minde.

Den anden brevsriver, der er en ældre mand fra det pastorat (Skjellerup—Ellinge), hvor Birkedals daværende provst, Anders Jungersen, var sognepræst, skriver om den deputation fra menigheden i Ryslinge, der efter Birkedals afskedigelse søgte foretræde hos kongen for at andrage om B.s genindsættelse i embedet, således: „Det er vel rigtigt nok, at der blev nægtet den valgte deputation foretræde. Men een talsmand for Birkedal veed jeg, fik audiens, nemlig hans gode ven provst Jungersen i Skjellerup. Om han havde nogen i følge med sig, husker jeg ikke. Men Jungersen talte så varmt og indtrængende for Birkedal, at kongen udbrød: „Den mand taler godt!“ Videre husker jeg ikke med vished, skøndt jeg fik beretningen af provst Jun-

gersen selv. Mange af hans venner kaldte det et dristigt foretagende, men om end det ikke frugtede, fik han dog ingen ubehageligheder derfor. Han vendte tilbage uden synderligt håb om virkning af sin mission."

Ryslinge, 7. februar 1910.

KARL POVLSEN.]

Det er en Kjendsgjerning, som møder os overalt ved Betragtningen af, hvor der fødes Bedrifter, saavel i Naturens som i Aandens Verden, at en slig Fødsel er ledsaget af forudgaaende tilsvarende Bevægelser. Naar saaledes Naturen skal gjenfødes af sin Vinterdvale, kommer den Kraft i Bevægelse, som har den gjenfødende Virkning i sig: Solen stiger højere og højere paa Himmelen. Men Solens milde Straaler og det grødefulde frugtbare Vejr bevirker en Bevægelse ogsaa i Naturens Liv: de grønne Spirer pippe frem, og efter kort Tids Forløb er det, der i Naturen syntes dødt og magtesløst, blevet forvandlet til Liv. — Paa samme Maade gaar det i Aandens Verden. Historien lærer os, at der har været Tider i Kristenheden, da Menighedslivet slumrede dødt og vissent om i en Vinterdvale, men naar da Aandens Vejr pust gennem Ordet, som en Solstraale, en Livskraft fra det Højeste, lød fra et stærkt bevæget Hjerte, kom som en stærk Bevægelse, da har dette været istand til ogsaa at fremkalde Bevægelse i Menighedens Hjerte, saa Livet, Gudslivet, som laa i Dvale derinde, nu rejste sig og rørte sig af sin Dvalesøvn. — En saadan Bevægelse er der gaaet hen over Menigheden

i Ryslinge, og man kan sige, at denne Bevægelse i sine Følger har baaret Frugt for hele den danske Menighed gjennem »Valgmenighedsloven«. Det turde derfor ikke være ubeføjet at betragte denne Bevægelse og give en historisk Fremstilling af den.

I sin historiske Forbindelse hører den kirkelige Bevægelse i Ryslinge ind under den Bevægelse, der i de sidste to Menneskealdere er gaaet hen over den danske Menighed, og den staar i den nøjeste Sammenhæng med denne. Det var N. F. S. Grundtvig med sit stærkt bevægede Hjerte og sine stærke bevægede Ord, der fremkaldte Bevægelsen trindt i den danske Menighed, idet den forplantede sig fra ham til andre Ordets Tjenere. Paa denne Maade blev den fra Grundtvig udgaaede Bevægelse forplantet til ovennævnte lille Landsby i Fyen. Og der trængtes til en saadan Bevægelse, trængtes til et stærkt og kraftigt Aandepust i Menigheden; thi aandelig Død og Vissenhed var det Stempel, hvormed Rationalismen havde præget denne. Men som Solens Straaler stundom om Foraaret maa kjæmpe med Kulden og Frostene, inden denne vil vige, saaledes maatte ogsaa den fra Grundtvig udgaaede Forkyndelse af Evangeliet kjæmpe med den Kulde og Vantro i Menigheden, Rationalismen havde affødt. Og denne havde trængt sig allevegne hen og stod den troende Forkyndelse hindrende ivejen. Den havde naturligvis ogsaa funden Vej til Ryslinge, og da den troende Forkyndelse af Evangeliet lød her, meldte sig ogsaa nu og da Rationalismen som dens Modstander. Til Forstaaelse af denne Modstand maa jeg derfor først meddele nogle Træk om Menighedens Tilstand i Ryslinge i det halve Aarhundrede, der ligger forud for Bevægelsen.

I Aarene fra 1794 til 1828 var Sognepræsten der Hr. Andreas Filip Sevel. Det berettes for vist, at i de 34 Aar, Hr. Sevel var Præst i Ryslinge, blev Guds Navn som Verdens Frelser og Forløser ikke nævnt i Ryslinge Kirke. I det højeste kunde der blive talt om Forsynet og Gud som Verdens Skaber. Men det var jo netop ogsaa i denne Tidsperiode (1810), at Grundtvig udbød: »hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus«. Hvad Hr. Sevel særlig ivrede for i sine Prædikener var at lægge sine Tilhørere paa Sinde at leve et i det ydre skikkeligt Liv. Navnlig ivrede han meget stærkt imod Gjerrighed. Det lykkedes ogsaa Hr. Sevel i sin lange Virksomhed at faa Ryslinge Sogn paavirket i Retning af ydre Ærbarhed. Hr. Sevels Synsmaade i kristelig Henseende kan skjønnes af hans Fremgangsmaade ved Konfirmationen. Naar han nemlig spurgte: »forsager du Djævelen og alle hans Gjæringer og alt hans Væsen«, tilføjede han: »eller med andre Ord Synd, Last og Ugudelighed«. Og naar han spurgte: »troer du paa Gud Fader, Søn og Helligaand«, tilføjede han: »eller med andre Ord vil du stedse vise dig som et lydigt Guds Barn indtil dit Livs sidste Ende.« — Hans Eftermand var Ole Kristian Beck, der var Præst fra 1828 til 34; han var af samme Retning som Sevel. Den første Trediedel af Aarhundredet hengik da, uden at »Herrens Ord« blev forkyndt i Ryslinge Kirke. Da derimod H. O. C. Laub (senere Biskop i Viborg) blev Præst, fra 1834—45, blev Evangeliet for første Gang i lange Tider forkyndt paa dette Sted. Laub var en from troende, særdeles kjærlig Mand; han fremtraadte navnlig som Herold for den ene af de to Retninger, der først i Aarhundredet brød igjennem

Vantroen og Rationalismen, som var trængt ind i Kirken, nemlig den *Mynsterske*. Han var altsaa den, der i Ryslinge først traadte op imod disse Onder, der vare trængte ind i Kirken som en Pestbyld. Men hans Forkyndelse vilde ikke ret slaa igjennem. Naturligvis kan paa den ene Side Aarsagen hertil søges i den mangeaarige Forkyndelse af Rationalismen, gjennem hvilken man, som anført, var bleven oplært i, at selvlavet Dyd og gode Gjerninger var Betingelsen for den evige Salighed. Men paa den anden Side foreligger der ogsaa fra hin Tid Vidnesbyrd om, at der vare Sjæle, i hvem Længslen efter Troen var vaagnet, uden at Laubs Forkyndelse kunde tilfredsstille den. Da han i 1845 blev forflyttet til Brahetrolleborg og Krarup, blev *J. J. L. Hvalsøe* Præst i Ryslinge. Ogsaa han var en troende Mand af samme Retning som Laub; men han bar paa et sygeligt Legeme, som 3 Aar efter lagde ham i Graven. En Tid før hans Død blev *R. J. Baggesen* beskikket til hans Kapellan. Denne Mand var Pietist og kunde ikke ved sin Forkyndelse fremkalde nogen kristelig Livsbewægelse; vel var han meget barneglad i Troen og særdeles ydmyg; men han var af ringe kristelig Oplysning. Pietisterne, baade nær og fjernt fra, besøgte imidlertid nu flittig Ryslinge Kirke. Under Baggesens korte Virksomhed (fra Foraaret til Efteraaret 1848) baade græd og lo man undertiden paa en Gang under Gudstjenesten. Jeg skal nævne et Eksempel til Belysning af, hvorledes en saadan Tilstand kunde fremkomme. Baggesen var med de andre Pietister enig i, at Mennesket var saa grundfordærvet, at der ikke var det mindste Glimt tilbage af Gudsbilledet. Under en Betragtning herover i en Prædiken udbrod

han, at uagtet nu Menneskets Tilstand var saaledes, saa takkede han dog Gud, at han ikke havde skabt ham til et Dyr, f. Eks. til en Skrubtudse. Det følger af sig selv, at Pietisterne græd over det rørende i denne Tanke, medens det ligeledes følger af sig selv, at de, der endnu stode paa Rationalismens Standpunkt, eller de, der havde faaet et lille Gran kristelig Oplysning, maatte smile deraf. — Betragter man nu altsaa blot dette lille Billede af, hvad der blev forkyndt i Ryslinge Kirke i det nævnte Tidsrum (1794—1849), da er det jo forunderligt selvmodsigende, at Hr. Sevel forkyndte, ifølge Rationalismen, at Mennesket selv var i Besiddelse af de Egenskaber, der udfordredes for at kunne frelses, og at Kristus derfor var overflødig, — medens Hr. Baggesen forkyndte, ifølge Pietismen, at Mennesket slet ingen havde af disse Egenskaber, men kunde dog frelses formedelst Kristus. Menigheden var jo saaledes aldeles bragt paa Vildspor, idet den Lære, der blev forkyndt, var selvmodsigende. Og Laubs Forkyndelse havde, som anført, ikke formaaet at opklare det Vildrede, hvori Rationalismen havde bragt Menigheden. Derimod maa det siges, at han banede Vejen for den stærke og vækkende Forkyndelse, der 4 Aar efter hans Bortrejse kom til at lyde fra Ryslinge Kirkes Prædikestol. Laub selv betegner sit Forhold til den Præst, som da kom til Ryslinge, Pastor Birkedal, saa træffende og smukt, idet han i et Skrift, som var adresseret til denne, betegner sig og Birkedal som »de hinanden udfyldende Modsætninger.«¹⁾

(¹) „Til V. Birkedal i Anledning af hans Skrift Samvittighed og Retfærdighed fra O Laub.“ S. 24.

Vilhelm Birkedal er født paa Møen den 7de December 1809, hvor hans Fader var Forpagter og Forvalter. Paa sin Faders Side nedstammer han i tredje Led fra Bønder, hans Moder derimod var af Præsteslægt. I hans niende Aar døde hans Fader, og hans Moder kom derved i trange Kaar. Hun havde Sønnen hos sig, indtil han var 13 Aar, da han kom til Ringsted til en Slægting, og Aaret efter blev han konfirmeret i Vigersted Kirke i Sjælland. Efter Konfirmationen tilbragte han et halvt Aar hos sin Broder, der var 8 Aar ældre end Birkedal og var Læge i Aarhus. Det var bestemt, at Birkedal skulde være Apotheker, og efter denne Bestemmelse bragte Broderen ham til Salomons Apothek paa Østergade i Kjøbenhavn ved November 1824; altsaa da Birkedal var 15 Aar, og her blev Loddet kastet for hans Fremtid. Thi dette Liv, han her kom ind i, denne Apothekerforretning, var noget, der stred imod Birkedals Natur, og den femtenaarige Dreng blev ganske tungsindig i Begyndelsen af den Løbebane, man havde bestemt for ham, og han spurgte sig selv:

„Var dette Maalet, som du med din Anen
Har drømt om Aandens Heltekamp paa Banen?“¹⁾

Paa denne Tid var det, som bekjendt, at Grækerne kjæmpede med Tyrkerne for at vinde deres Frihed tilbage, og denne Grækernes Frihedskamp havde i den Grad begejstret Drengen, at han bestemte sig til at forlade Apotheket og gaa til Grækenland og bryde sig en Bane. Birkedal var kun paa Apotheket

¹⁾ V. Birkedal „En Livsforelse“ I., S. 108.

i seks Dage. Han gik da til sin Broder, som endnu var i Kjøbenhavn, for at sige ham »Farvel«. Og da Broderen spurgte ham, hvad han da nu vilde, svarede Birkedal:

„Til Grækenland saa gaaer min Gang,
 Der kæmpe de mod Trældoms Tvang
 Og bryde Lænken over!
 Der vil jeg følge Banrets Flugt
 Og smage Heltelivets Frugt
 Og bryde mig en Bane,
 Og skal jeg falde for et Skud,
 Med Ære dog jeg aander ud
 Alt under Friheds Fane!“¹⁾

Man kan tænke sig, hvor aldeles forbavset Birkedals Broder maa have bleven over dette Svar; — han som for faa Dage siden havde bragt den Broder til Apotheket som Lærling, der nu stod foran ham for at sige »Farvel« til ham, til Slægt og Venner og Fædreland, og rejse til Grækenland, for der at give sit lille Bidrag til at Grækerne kunde blive fri. Men man kan allerede her se de mægtige Livskræfter røre sig i Birkedal, der siden saa tidt og ofte have givet sig Vidnesbyrd i hans Liv. Han lagde her en stærk og kraftig Villie for Dagen, der allerede i Drengesaarene var istand til at fatte mandige Beslutninger: den femtenaarige Dreng vilde til Grækenland at gaa i Krig for Friheden. Men hvor hjælpeløs staaer dog ikke her den ældre Broder med den yngre, hvis Fjed han gjerne vilde styre, men vidste ikke, hvorledes han skulde forholde sig hermed, vidste ikke, hvorledes han skulde faa Stormen i Broderens Bryst til at lægge sig.

¹⁾ Birkedals „Livsførelse“, I, S. 113—14.

Da søgte han Raad i denne Sag hos en Mand, til hvem Birkedal siden blev knyttet med den ømmeste Hengivenhed. Det var Lægen Hans Benjamin Gram. Han sagde nemlig til Birkedal:

„Din Mo'er Du ej forlader,
Min kjære stakkels Dreng,
Jeg være vil din Fader!¹⁾“

Og han holdt Ord. Han var som en Fader for ham. Om det Samliv, Gram og Birkedal levede sammen, siger denne:

I Kvæld jeg sad paa Skjødet
Ham under Tidsfordriv,
Det var som jeg forsøded
Hans ensomme Liv.²⁾

Men særlig blev Gram en Fader for Birkedal derved, at han førte ham ind paa den Livsbane, paa hvilken han fik de Aandens Gaver udviklede, der slumrede i ham, og som førte med sig, at han nu snart i henvend et halvt Aarhundrede har været Ordets trofaste og hjertelige Forkynder i den danske Menighed. Og dog maatte Birkedal savne Gram; han var nemlig en Amerikaner, og et halvt Aar efter at han havde taget sig af ham, rejste han til Amerika og kom ikke oftere til Danmark. Birkedal kom derved til at savne den personlige ømme Hengivenhed, den faderlige Kjærlighed, hvormed Gram kom ham imøde, men ikke Hjælpen til at fortsætte sine Studeringer. Gram havde jo sagt til Birkedal, at han vilde være hans

¹⁾ Birkedals „Livsførelse“, I, S. 125.

²⁾ Gram var ugift. Sammested, S. 128.

Fader, og han sørgede ogsaa for ham som sin Søn, selv efter at han havde forladt Landet. Han havde nemlig inden sin Afrejse faaet sin Ven og Frænde Conferentsraad F e n g e r s Ord for, at han fremtidig vilde støtte Birkedal med Pengemidler, indtil han blev færdig med sine Studeringer. I denne Henseende led da Birkedal intet Savn efter sin faderlige Velgjørers Afrejse, derimod kom han til haardt at savne den faderlige Æmhed og Kjærlighed, hvormed Gram personlig kom ham imøde. Hengivenheden mellem denne og Birkedal var saa stor, at da de formedelst Afstanden ikke mere kunde tale sammen, vekslede de Breve med hinanden. Men han saa ikke Gram mere, der forblev i Amerika indtil sin Død. Conferentsraad Fenger stod imidlertid trofast ved sit Ord, som han havde givet Gram, og støttede Birkedal i 10 Aar, indtil han 1834 tog theologisk Embedseksamen. 1837 blev han kaldet til Kateket i Ringkjøbing. Efter i 3 Aar at have beklædt dette Embede blev han kaldet til Præst for Ryslinge Menighed i Fyens Stift.

Det er jo saa, at selv paa Steder, hvor der ikke er synderligt kristeligt Liv eller Røre, imødeses altid en Præstekaldelse med en vis Spænding. Saaledes ogsaa i Ryslinge. Hvalsøe var allerede død ved Mortensdagstide 1848, og efterhaanden, som Tiden skred, syntes man, at det gik længe hen, inden der en Præst blev kaldet. Endelig blev Birkedal kaldet. Man vidste dog ikke derfor ret, hvad det var for en Præst; det var jo en i kristelig Henseende forholdsvis død Tid, saa at Birkedals Navn endnu ikke var bleven kjendt af Almenheden. Man fik imidlertid snart fat i hans Missionsprædiken: »Vægter! hvad siger du om Natten«, som Birkedal havde holdt i Fredericia,

og deraf kunde man se, af hvad Aand han taledede. Da Birkedal derpaa 4de Søndag efter Paaske 1849 holdt sin »Tiltrædelsesprædiken« i Ryslinge Kirke, kom der Kjørende og Gaaende fra alle Kanter, som strømmede til Kirken og vilde høre den ny Præst i Ryslinge. Men der var ogsaa saa begavet en Prædikant paa Prædikestolen der den Dag, som der sikkert i de længst henrundne Tider ikke før havde været, og den talrige Menneskemængde, som her var forsamlet, fik et Ord at høre om levende Kristendom, der i Indhold og Fylde overgik Alt, hvad der hidtil havde været talet og prædikeret paa disse Egne. — Fra den samme Prædikestol, hvorfra Birkedal den Dag taledede, havde Sevel og Bech forkyndt Rationalismen, Laub og Hvalsøe Skrifttheologien, den ortodokse Lære, og Baggesen Pietismen. Dog dette Billede af den hittidige Forkyndelse behøver jo langt fra at indskrænkes til Ryslinge alene, tvertimod, man kan jo netop sige, at saaledes saae det ud over det hele Land, navnlig naar det nødvendige Forbehold til hvert enkelt Steds Forkyndelse tages. Det kunde jo maaske være lidt anderledes det ene Sted end det andet. Men Hovedindtrykket, man vilde faa i det hele, vilde visselig være det samme som i Ryslinge: en forplumret Tilstand. Man var gjennem Aarhundreder kommen bort fra det væsentlige: Troens Grund og Kjendskabet til sig selv. Det var derfor ikke saa underligt at »Grundtvigianismen« havde en haard Skal at gjennembryde, før den kunde vække Bevidstheden derom i den danske Menighed. Hvert eneste lille Sogn i Danmark, hvor »Grundtvigianismen« er bleven forkyndt, har sin Historie derom; Ryslinge Sogn har derfor ogsaa sin, og hin fjerde Søndag efter

Paaske 1849 var en mærkelig Dag i denne Henseende, da Præsten Birkedal vidnede for den store Forsamling: »Jeg har gaaet i den Helligaands Skole: Han holdt *Lovens Spejl* for mig, da følte jeg, at jeg var »født i Misgjerning og undfanget i Synd«; jeg har set, at Fordømmelsen saavist svævede over mig, som Gud er hellig og retfærdig, og »vil ikke lade sig spotte, men hvad et Menneske saaar, det skal han og høste«. Jeg har lært Brødens Skrift herinde i mit Hjerte, og jeg har læst Gjengjældelsens Skrift histoppe over Stjernerne. Da greb en Bæven min Sjæl, en Rædsel for Fortabelsen; da steg et Suk op i mit Hjerte: »Jeg elendige Menneske! Hvo skal fri mig fra dette Dødsens Legeme?« Da rejste Længselen sig herinde efter Frelse, og jeg hørte Herrens Ord: »Staa op! lader os gaa herfra«, gaa fra Synd og Død og Helvede.

Men har jeg følt *Lovens Forbandelse*, saa har jeg ogsaa fornummet noget af *Evangeliets Velsignelse*: »Saa elskede Gud Verden, at han hengav sin Søn, den Enbaarne, paa det at hver den, som troer paa Ham, skal ikke fortabes, men have det evige Liv«. Jeg har i min Nød skuuet ud over Verden, men jeg saae ingen Læge der for den græsselige Dødssot: kan een Skikkelse saae jeg, som drog mig til sig med underlig Magt: det var Jesus Kristus Vorherre! Og der, hvor han mest smeltede mit Hjerte, det var paa Golgathas Korsbjælke. Det lød i min Sjæl: »Kom til mig, du Besværede, jeg vil give Dig Hvile!«¹⁾

¹⁾ Af Birkedals Tiltrædelsesprædiken i Ryslinge. Se „Naadens Sorg og Sorgens Naade“, 2den Samling 498—99.

Man mærker, denne Tale kommer fra Hjertet. Det er ikke en Prædiken, der er studeret efter Skriftens »Bogstav«, skjøndt den er i den nøjeste Overensstemmelse hermed; men det er sit eget Hjertes Erfaringer overfor Synden og overfor Naaden, Birkedal giver Vidnesbyrd. Det er ikke en Lære, han forkynder; men et Liv, han selv lever og har levet. Længere hen i Prædikenen spørger Birkedal: »Har den Helligaand overbevist Eder om Synd?« I ere alle Syndere, og Dødens Mærke klæber ved Eder, — men have I fundet Eders Synd, saa at I ikke blot fremstille Eder med den intetbetydende og intetgavnende Bekjendelse, at ogsaa I ere besmittede med Synden, men saa at I have lært Synden i Eders Bryst at kjende som den dybe Fortabelsens Afgrund, der har stillet en Jernmur imellem Gud og Eder; have lært at hade den som Trods og Oprør mod Gud Herrens Majestæt og Hellighed? Og kun saaledes overbeviser den Helligaand os om Synden¹⁾.

»Jeg skuer ud over Eders talrige Forsamling; der er mange hundrede Øjne, der stirre paa mig i denne Stund; jeg véd det, at der igjennem hvert Par Øjne stirrer en arm fattig Sjæl, der, maaske uden selv at vide det, begjærer Fred. Saa staar jeg da som en Fredens Tjener midt iblandt Eder«.

»Derfor Venner, Brødre! her se I, hvad det er for en Fred, jeg ikke vil forkynde og bringe: Ikke Fred, men Kamp i Herrens Navn imod Synden, imod den Pestaand, som gaaer over Verden og afsvier alle grønne Blade, gjør Sjælene tørre og

¹⁾ Sammest. S. 504.

visne og udsuger Hjerteblodet, og endelig gjør os til Dødens evige Trælle.«

»Her i dette Tempel staaer der en Døbefont: der skal jeg møde som en Fredens Tjener for i min Herres Navn at oprette Forligelsens Pagt imellem den treenige Gud og Eders smaa Børn, at de istedenfor »Vredens Børn« kunne blive Fredens Børn. — Her i Templet staaer der et Bord: der skal jeg møde som Fredens Tjener, at række Eder det Højhellige, som skal stadfæste Eder i Fredens Samfund med Eders Livs Gud, formedelst Jesu Legeme og Blod.«

Og Birkedal slutter med at sige: »Saa griber jeg da min Hyrdestav med godt Mod under det store Løsen: Kamp med Verden, Fred med Gud i Kristo Jesu Vorherre!«¹⁾

Hvor lyttede man ikke efter hvert et Ord; der var en aandeløs Stilhed udbredt over Forsamlingen. Aldrig havde man før hørt saadan en Tale fra Ryslinge Kirkes Prædikestol, og der havde sikkert heller ikke, idetmindste ikke i Mands Minde, været saa mange Tilhørere. Dog kan man nu ikke regne efter, at der kom mange at høre Birkedals Tiltrædelsesprædiken; thi ved slig en Lejlighed spiller jo Nysgjerrigheden en stor Rolle. Men det gik ikke saadan her, som det ofte gaaer, at, da der var gaet en Tid, og Præsten var bleven bekjendt, man da udeblev af Kirken, nej tvertimod; man kan netop sige, at jo længere Birkedal prædikede, des flere kom der i Kirke. Ja, det er ikke at tale om, at alle Siddepladserne vare optagne, men hele Gangen var fuld af

¹⁾ Sammested, S 505—509.

staaende Kirkegjæster. Det var et helt Folkehav, naar man skuede hen over Forsamlingen i Ryslinge Kirke, eller naar man saae, den bølgede ud og ind ad Kirkens Dør og derfra spredte sig paa Veje og Stier. Tager man nu tillige i Betragtning, at dette kirkelige Røre var samtidig med hin Folkevækkelsens Morgenrøde, da der foer et Aandepust fra Nordens Aand hen over Danmarks Sletter, tager det sig dobbelt skjønt ud og faaer dobbelt Betydning, at den folkelige og den kristelige Vækkelse her paa disse Egne kunde følges saa skjønt ad og gaa Haand i Haand med hinanden.

Men det var dog ikke Alle, for hvem Birkedals Prædikener vare tilpas. Ikke alene de ældre af hans Tilhørere, men ogsaa Folk i deres kraftigste Alder vare jo opvoxede under Rationalismen og havde ikke hørt tale om Synden undtagen som en Last, man kunde lidt efter lidt lægge af, eller opveje ved at man flittig øvede sig i Dyd og gode Gjerninger. — Hvortil skulde da al den Tale om Synden, »som den dybe Fortabelsens Afgrund? — Det er jo en Selvfølge, at Rationalismen, efter at være forkyndt i 34 Aar i dette Aarhundrede, var baade hørt og lært, og Laubs milde og evangeliske Tale i de 11 Aar, han var Præst i Ryslinge, havde ikke formaaet at oprykke det Ukrud, hans Formænd havde udsaaet i Menigheden. Der var derfor en stor Gjerning at gjøre med at komme Ukrudtet tillivs, saaledes at man kunde faa Øje paa det, faa det at se. — Og som Helligaanden havde holdt Lovens Spejl for Præstens Øje, saa vilde han nu ogsaa holde det for Menighedens Øje, at den deri kunde faa at se, hvordan den aandelig saae ud efter sin medfødte Natur.

I Henhold til hvad der foran er sagt om Tilstanden, det kristelige Liv og Oplysning i Ryslinge og Omegn, trængtes der til at lyde et vækkende Ord, som kunde fremkalde Trangen til Evangeliets Frelse. Og der lød et saadant stærkt vækkende Ord i Ryslinge Kirke, og hos mange, mange fremkaldte det en stærk Længsel efter Frelsen i Kristus. Den ene Opvækkelse skete efter den anden, den ene Tilslutning efter den anden til Troen og den levende Menighed. Nu kunde de Sjæle, i hvem Længselen tidligere var vaagnet, faa Svar, og dette Svar lød paa, at Birkedal henviste dem til Igjenfødselen i den hellige Daab og den Pagt, den treenige Gud der havde stiftet med enhver især formedelst sin enbaarne Søn, Jesus Kristus Vorherre; det lød paa, at i Nadveren er Herren selv tilstede med sit eget Legeme og Blod, som han giver hver en troende Sjæl til Mættelse og Styrkelse for Gudslivet, som igjenfødtes i Daabens Time. Dette er Grundvolden: Herrens egne Indstiftelser, hvorpaa han har bygget sin Menighed; saaledes lød Forkyndelsen nu i Ryslinge Kirke, og intet, slet intet, kan i Salighedens Sag sideordnes Sakramenterne. Al Forkyndelse, al Tale og Prædiken har kun at pege hen til Herrens egne Indstiftelser. Prædikenen er, sagde Birkedal, kun som det frugtbare Vejr, der farer hen over Sædemarken, saa Sæden kommer i Dræ. Men Livet, Muligheden til at sætte Kjærne, maa først være tilstede og er tilstede i Menigheden fra Daabens Stund og Time. Det var under denne Forudsætning, Birkedal talte det vækkende Ord i Ryslinge Kirke, og det gjorde ogsaa samme Virkning som det frugtbare Vejr, der farer hen over Sædemarken og sætter den i Dræ: det bortblæste Avner, Slakker

og falsk Lære fra Hjerterne, saa Livsgnisten derinde kunde slaa ud i lys Lue.

Men det gaar jo saaledes i Naturen, at selv paa den skjønneste Sædemark ere der dog nogle Aks, som ikke gaa i Dræ og ikke sætte Kjærne, og af Kirkens Historie lære vi, at hvor Herrens Ord har været forkyndt med Overbevisningens Varme og Kraft, der har det ved Siden af Modtageligheden ogsaa mødt Modstand. Ryslinge gjør ingen Undtagelse herfra. Vel syntes alle i Begyndelsen at studse over den sjelden begavede Prædikant, og saalænge man blev staaende ved Begavelsen, var Alle veltilfredse med Præsten. Men man opdagede snart, at han vilde den Livsanskuelse til Livs, med hvilken man saa trygt havde vandret henad Livets Vej i et halvt Aarhundrede og mere. Og det var man ikke fornøjet med. Man havde dog lagt sig saa meget efter et ydre skikkeligt, ærbart Liv og øvet sig flittig i at gjøre gode Gjerninger, og man havde forestillet sig som Løn herfor at faa det evige Liv; men nu gjorde Præsten alt dette betydningsløst i nævnte Henseende. Hvor fandt man det ikke strengt, naar Birkedal i sine Prædikener nu og da udbrød: »O, du Ryslinge Sogn! alle dine gode Gjerninger slaa vi en tyk Streg over!« Og istedetfor forkyndte, at Mennesket med alle sine selvavede gode Gjerninger var en fortabt Synder i sig selv. Det var en haard Tale, mente man. Og medens Birkedal nu havde stor og talrig Tilslutning af de Sjæle, som ved hans vækkende Prædikener vare komne til at erfare, at de vare »fattige i Aanden«, saa begyndte man paa den anden Side ivrig at modvirke ham, naar Lejlighed dertil gaves. De, som støttede sig grundigst til Rationalismen, brugte føl-

gende Bevisførelse: »Birkedal siger, at Mennesket i sig selv er afmægtigt, at det er Helligaanden, der skal gjøre Alt i Frelsens Sag, og at han selv har gaaet i den Helligaands Skole, men« — føjede man til — »der er jo ingen der har havt den Helligaand siden Apostlenes Dage!« Dette Udsagn belærer os om, i hvilken Grad Rationalismen havde slaæet Rod, saa den blomstrede frodigt til midt ind i dette Aarhundrede. Jeg skal meddele et andet Træk af den Vrede, det fremkaldte, naar Birkedal holdt »Lovens Spejl« frem for Menigheden for derigjennem at fremkalde Trangen til Evangeliet. Der boede i Ryslinge en Mand, der havde været Soldat i Frankrig først i Aarhundredet. Samme Mand var overordenlig djærv og frittalende, men gruelig vred paa Birkedal. Det er imidlertid mærkeligt, at selv de, der vare vrede over hans Prædikener, blev ikke hjemme om Søndagen, men gik alligevel hen at høre ham. Iblandt disse vrede var da denne Mand. Men efterat have hørt Prædikenen og derved var bleven endnu vredere end før, kom han ind til sin Nabo og ytrede: »Præsten sagde i sin Prædiken idag, at de fleste her gik paa den brede Vej; — jeg kan ikke tænke mig, hvor han kan komme til saadan en Mening om os; mon det ikke er noget, Madame Baggese har fortalt ham«¹⁾? — Da Naboen hertil yttrede: »i det nye Testamente staar der, at de Fleste gaar paa den brede

¹⁾ Kappellan R. J. Baggese's Kone, der boede i Ryslinge en Tid efter, at Birkedal var kommen dertil. Mening'en maa formentlig være denne, at hun skulde have fortalt Birkedal, at man ikke havde været ret artig i sin Optræden overfor Baggese.

Vej«, svarede Manden: »dengang jeg skulde til Frankrig, fik jeg et »nyt Testamente«, men saa syntes jeg, det var for meget til mig ene, saa skar jeg det i Stykker og delte det med mine Kammerater, — det stod ikke i det, jeg beholdt!« — Heraf lærer man tillige i hvilken Grad Rationalismen havde nedbrudt Ærefrygten for den »hellige Skrift.« — Det var altsaa stadig det, der fremkaldte Modstanden, at Birkedal skildrede Synden som den Magt, der evig skiller fra Gud, hvis ikke vi søge Forsoning for den i hans Søns Blod. Under Forudsætning af, at man ikke her havde saa mange Synder, havde altsaa ikke den Anvisning paa Sjælens Frelse behov, som Birkedal gav, sagde en anden af hans Tilhørere: »Han kunde rejse ud og prædike for Hedningerne!«

Birkedals Tilhørere delte sig altsaa i to Skarer: den ene Del hørte ham med Glæde og Taknemlighed, den anden med Vrede, dog var efter kort Tids Forløb den sidste Del kun et lidet Mindretal. Nu skulle vi se, hvorledes disse hinanden modsatte Skarer stillede sig i deres gjensidige Forhold. — I 1842 havde Ejeren af Ryslinge Kirke ladet opføre en Tilbygning til Kirken, da denne syntes at være temmelig lille. Ved samme Lejlighed havde Kirkeejeren ladet Kirken male, og der blev da ogsaa malet Numere paa Kirkestolene; disse bleve derefter inddelte mellem Sognets Beboere efter Hartkorn, saaledes at de, der havde det højeste Hartkorn, sad øverst, og de, der havde det laveste Hartkorn, nederst. Denne Inddeling blev bekendtgjort for Sognets Beboere ved en Liste, som blev baaren omkring, hvorpaa enhver kunde se sit Numer i Kirken. I disse Stole havde da Ryslinge Sogns Beboere i al Magelighed hidtildags kunnet sidde

og høre Prædikenen. Men ikke saaledes nu. Nu var Kirken opfyldt af Kirkegjæster fra de omkringliggende Sogne, og »Sognets egne Folk«, som det hed, kunde ikke komme ind i deres Stole. Dette var meget generende, og det var særligt angaaende Siddepladserne i Kirken, Birkedals Uvenner yttrede Vrede overfor hans Venner. Da saaledes et Par af hine en Søndag traf sammen i Vaabehuset, efterat Gudstjenesten var begyndt og der saae at Kirken var fuld af Fremmede, sagde den ene til den anden: »skal vi ikke en Søndag tage hver et Par Karle med herop, som kan smide disse ubudne Gjæster ud!« — Dette blev dog ikke til noget. Hvad der derimod blev til noget, det var, at nogle Beboere af Ryslinge Sogn gjennem en Skrivelse, — hvis Haandskrift tydelig udviser var affattet af en bekjendt, der paa Egnen boende Prokurator, — til det daværende Sogneraad anmodede dette om at tage sig ad denne Sag, saa Sognebeboerne kunde faa Adgang til deres Kirkestole. Denne Skrivelse findes endnu opbevaret i Ryslinge Sogneraads Arkiv. Sogneraadet fandt sig imidlertid ikke foranlediget til at skride ind i denne Sag; men overlod til Kirkegjæsterne selv at puffes og stødes, som de bedst kunde. Da Sognebaandet i 1856 blev løst, var imidlertid denne Tvist ogsaa tilende, og hvem der nu ikke kunde komme til at sidde, han kunde staa.

Men bragte Sognebaandets Løsning Fred og Forlig mellem Kirkegjæsterne i Ryslinge Kirke, saa bragte det ogsaa Fred og Forlig for de vaagne Samvittigheder, som ikke havde kunnet stifte Forlig med den hidtilværende Tilstand. Vel havde man kunnet gaa i Ryslinge Kirke og høre Prædikenen; men man var

jo bunden til at lade sine smaa Børn døbe af sin Sognepræst; man var jo bunden til at modtage Naderens Sakramente af hans Haand, og hvad betød ikke det for troende Sjæle, for hvem det var gaaet op, at Herrens egne Indstiftelser ere Grundvolden for Troen, hvad betød ikke det, hvis Sognepræsten var en vantro Mand? — Men nu, da Sognebaandet var løst, nu fik Menighedslivet i Ryslinge en hidtil ukjendt Fylde, nu da Kirkegjæsterne fra de omkringliggende Sogne ogsaa der kunde lade deres smaa Børn døbe og der gaa til Herrens Bord. Tilslutningen til Birkedal af Sognebaandsløserne var meget stor fra de omkringliggende Sogne. Hidtil havde Modstanden mod Birkedal indskrænket sig til Ryslinge Sogn; men nu da Sognegrændserne vare udslettede, nu fandt han og de Sognebaandsløserne, der sluttede sig til ham, Modstand i andre Sogne. Et ejendommeligt Træk af denne Modstand skal her meddeles. Da en Del Folk fra Herrested Sogn løste Sognebaand til Birkedal, lod den nu afdøde Ejer af Raunholt, som ligger i nævnte Sogn, Beboerne af sine Familiehuse betyde, at hvis de løste Sognebaand til Birkedal, vare de udsagte af deres Lejlighed med det samme, og hvis de Fæstere, der arbejdede paa Raunholdt, løste Sognebaand, vare de dermed afskedigede fra deres Arbejde. — Dette afholdt dog ikke de Paagjældende fra at følge deres Overbevisning, navnlig to: en Indsidder og en Fæster. Men derpaa satte Kammerherren sin Beslutning i Værk: Indsidderen maatte rejse og Arbejdsmanden blev afskediget. Indsidderen kom derved til at mangle Husly, men Menigheden i Ryslinge hjalp ham med at faa et Hus bygget. Foruden den her omtalte Modstand, fandt Birkedal ogsaa en saadan hos Omeg-

nens Pietister, der ikke kunde gaa ind paa den glade Forkyndelse af den frie og uforskyldte Naade i Kristus.

Men trods denne Modstand fra forskjellige Sider og Omraader havde Birkedals Virksomhed en velsignet Fremgang. Hans Forkyndelse af Ordet, under stadig Henvisning til Daaben og Nadveren som Livskilderne, havde ved Guds Aand skabt et Menighedsliv, hvor der før kun var en øde Tomt. Dette Liv gav sig ogsaa Udtryk ved Sangen i Kirken, Lovsangen; den bruste frem med Fylde og Varme. I tidligere Tid da der intet Menighedsliv var, var der heller ingen Menighedssang. Ja selve Salmerne, man sang, vare nu nogle andre end før. Den gamle »evangelisk-kristelige Salmebog« havde man givet sin Afsked, nu sang man Grundtvigs »Festsalmer«. I en Forsamling, Birkedal engang holdt i sin Havestue, omdelte han for første Gang »Festsalmerne«; han lod derpaa disse Nummere opsætte i Kirken og fik dem saaledes lidt efter lidt indførte. Hvor glædede sig ikke den troende Menighed over de livfulde Udtryk og Ord i disse Salmer; hvor glædede den sig ikke over de livfulde Melodier; det var Glæden over det Liv og Lys, der var bleven tændt for Menigheden, der gav sig tilkjende i Lovsangen. Den henslumrede Tro og Kjærlighed var bleven vakt af sin Dvale; man havde faaet den Syndens Afgrund at se, paa hvis Rand man stod; men man havde ogsaa i Troen grebet den frelsende Haand, som fra »Golgathas Korsbjælke« strækker sig ud efter enhver, som vil gribe den i Troesbekjendelsen ved Daaben og i Nadverens Maaltid. Menighedslivet voksede saaledes fra Søndag til Søndag i Troen og Kjærligheden; men det voksede

ogsaa i Antal. Under de forhaandenværende fri Forhold, da Sognebaandet var løst, kunde jo Enhver, som havde Trang dertil, slutte sig til Menigheden; og den overordentlige talrige Tilslutning nær og fjernt fra gav Søndagen i Ryslinge Kirke et særdeles festligt og højtideligt Præg. Den foran beskrevne Modstand forstummede ogsaa Tid efter anden, vel ikke derved at alle de Paagjældende lode sig overbevise, men de bleve tavse. Tavse bleve de imidlertid ikke alle, mange bleve omvendte og gave nu Sandheden Vidnesbyrd, og adskillige af Birkedals ivrigste og haardeste Modstandere takkede ham paa deres Dødsleje og i deres sidste Stund for, hvad han havde vidnet. Altsaa havde Birkedals Forkyndelse nu naaet at vinde Indgang hos de Gamle, som vare opvoksede under Rationalismen. De Unge vare ikke blevne hildede i dens Vildfarelser, paa dem havde han øvet sin Indflydelse, først ved Konfirmationsforberedelsen og siden i Menigheden. Og naar vi nu nærme os det Tidspunkt, da Birkedals Virksomhed som Sognepræst i Ryslinge bliver afsluttet, bliver Savnet af ham i Menigheden det bedste Bevis for den Gjerning, han der havde gjort.

I noget over 16 Aar var Birkedal Sognepræst i Ryslinge. Frugten af det foran beskrevne ved ham fremkaldte Røre var denne, at Bekjendelsen, Forkyndelsen og Lovsangen var bleven gjenfødt og fornyet i Menigheden. Det følger af sig selv, at den indbyrdes

Kjærlighed i denne mere og mere bares frem som en Frugt af Troeslivet, ligesom ogsaa Kjærligheden til Menighedens Præst var stærk og varm. Det var jo ham, der havde været et Redskab i Guds Haand til at vække Sjælene op af Syndesøvnen og forkynde dem Evangeliets Frelse. Og Menigheden elskede ham højt, fordi han saa villig og uforsagt havde sat de store Aandsgaver, Vorherre havde givet ham, ind paa at vidne om Sandheden. Virkningen af Birkedals Forkyndelse maatte ifølge Sagens Natur afføde Kjærlighedens Frugt; thi naar selv hans døende Modstandere i deres sidste Øjeblikke udtalte Tak og Kjærlighed til ham, hvormeget mere maatte da ikke de, som ved hans Forkyndelse i deres Ungdoms- eller Manddoms-Alder havde faaet Øjnene op, drages med en stærk Kjærlighed til ham? Og Birkedal var af denne Grund elsket højt af sin Menighed, fordi den ved ham var bleven oplyst om Betingelserne for at kunne leve et kristent Menneskeliv. — Men Kjærligheden skal prøves her i Verden, for at man kan faa at vide, om den er ægte, om den er som »Guldet, der luttret gennem Ilden gaaer«. Menighedens og Præstens gjensidige Kjærlighed blev da ogsaa sat paa en Prøve. Det skete nemlig, at Pastor Birkedal blev afskediget fra sit Embede som Sognepræst for Ryslinge den 22de September 1865 paa Grund af en Tale, han havde holdt i Rigsraadets Folketing den 2den September s. A.¹⁾

I sin nedenfor siterede Bog udtaler Birkedal den

¹⁾ Angaaende selve Talen da henviser jeg enten til Rigsraadstidende eller til Birkedals Bog „Kongen har dømt. Folket skal dømme“, hvor den kan læses S. 82.

Formening, at denne Tale var den sandsynligste Aarsag til hans Afskedigelse; thi det blev ikke med nogen Grund tilkjendegivet ham, hvorfor han fik denne. Men Aaret før forefaldt der en Begivenhed i Ryslinge, som han, ifølge nævnte Skrift, mener ogsaa blev lagt i Vægtskaalen ved hans Afsked, og hermed var Sammenhængen følgende. I Ryslinge var indkvarteret det tjenstgørende Mandskab ved et Feltbatteri; noget af dette Mandskab tilligemed Overfyrværkeren vare Søndagen den 4de September 1864 i Ryslinge Kirke, da Birkedal prædikede der. Han var dybt grebet af Danmarks Nød og Jammer i nævnte Aar, og han føjede da til den almindelige Bøn for Kongen, efter Prædikenens Slutning, den Bøn, »at Gud maatte skjænke Kongen et dansk Hjerte, om det var muligt.« Formentlig har nu Overfyrværkeren aflagt Beretning herom til Kaptajnen Hr. Messerschmidt; thi denne forbød fra denne Dag af sit Mandskab at gaa i Ryslinge Kirke. Dette Forbud gav Anledning til, at der blev indrykket et Stykke i »Fyens Stiftstidende« hvori der forespurgtes, om det var tilladt en Befalingsmand ved den danske Arme at forbyde sine Undergivne at gaa i Kirke, hvor de vilde. Derved kom Sagen for Offenheden og fandt paa denne Maade, gennem andre Aviser, Vej til højere Kredse, hvor den vakte Opmærksomhed, og gennem Provst og Biskop blev der paa Kirkeministeriets Vegne afæsket Birkedal Erklæring herom. Han afgav Erklæring i Sagen den 3die Oktober s. A. og dermed faldt denne hen; der havde altsaa ikke været nogen Grund til at forfølge Sagen videre, efterat man havde modtaget Erklæringen. Alligevel mener Birkedal, det muligt har været medbestemmende ved hans Afskedigelse.

Det var altsaa disse to Ankeposter, man formentlig har havt hertil. Men »Spørgsmaalet om han ved sit Ord og sin Færd kom uden for Grændsen af Danmarks Love er« — siger Birkedal — »slet ikke forelagt hverken nogen Underret, Overret eller Højesteret, — han havde slet ikke været stillet for nogen Domstol, som alene her i Danmark har at afgjøre enhver Borgers retslige Stilling ligeoverfor den gjældende Lands Lov og Ret, naar der rejses Tvivl derom«¹⁾. Kjendsgjæningen var kun denne: Birkedal var afskediget fra sit Embede; Grundene hvorfor det skete, — ja, dem maatte maa gjætte sig til. — —

Det var en skjæbningsvanger Efterretning, Menigheden her fik; thi Efterretningen om Afskedigelsen kom som en kold og klam Haand og vilde lægge sig ind mellem Menigheden og dens Præst og saaledes splitte Menigheden ad. Dette var Prøven.

Birkedal holdt nu sin Afskedsprædiken 13de Søndag efter Trefoldighed og tog dermed Afsked som Sognepræst, og fra nu af var Ryslinge Kirke lukket for ham. Han maatte nu ikke længere tale fra den Prædikestol, hvorfra han havde talt til Velsignelse for saa mange Sjæle i de henrundne Aar, og Menigheden kunde nu ikke længer gaa ind i Ryslinge Kirke og høre sin kjære Præst. Den var henvist til andre Ordets Forkyndere; men hvor vare disse Ordets Forkyndere, som Menigheden kunde og vilde slutte sig til? Den kunde ikke løsrive sig fra Pastor Birkedal, til hvem den var knyttet med de ømmeste Baand i den fælles Tro, Haab og Kjærlighed. Ingen Præst

¹⁾ Se nævnte Skrift af Birkedal, hvor ogsaa Erktæringen om „Kirkebønnen“ findes.

kunde være det for Menigheden, som han var og havde været. Og fordi Kongens Regjering havde sagt: Birkedal skal ikke længer være Eders Præst, derfor kunde Menigheden ikke give slip paa ham; thi Kongens Regjering havde ikke bundet det Baand, der knyttede Menigheden til Birkedal, den kunde derfor heller ikke løse dette Baand. Menigheden kunde ikke bøje sig for Regjeringens Magtsprog paa Aanden Enemærker, den maatte vedblive at beholde Birkedal som sin Præst: Baandet, der bandt dem sammen, kunde ikke overskjæres. Der var derfor Glæde midt i Sorgen, Kjærlighedens Glæde, og man beredte sig paa at bestaa en Kjærlighedens Prøve, som skulde bestaa i, at Kjærligheden til Birkedal skulde holde ud trods Afskedigelsen. — Man fandt da efter den nøjeste Overvejelse, at det maatte være en overilet og forkert Beslutning af Regjeringen at afskedige Birkedal som Præst for en Tale, han havde holdt i Rigsraadet, det vedkom jo aldeles ikke hans Præstegjerning. Man kunde altsaa ikke ramme ham der, hvor han ikke havde fejlet; men kunde man ikke ramme ham som Præst, kunde man altsaa heller ikke ramme Menigheden med dette Magtsprog. Følgelig maatte denne være i sin gode Ret, naar den vilde beholde Birkedal som sin Præst. Der kunde jo kun være Tale om, om han som Medlem af Rigsraadet havde sagt noget forkert; men da kunde han jo drages til Ansvar overfor Loven for sine Ytringer, men det var der intet Skridt gjort til; altsaa, — saaledes sluttede man —, har Birkedals Tale jo været lovlig nok, og man er altsaa ved hans Afskedigelse kommen ind paa et Omraade, hvor man ligefrem har

forgrebet sig¹⁾. Under Forventning af at Regjeringen vilde gjøre godt igjen, hvad den saaledes havde gjort ilde, samledes, paa Grundlag af ovenstaaende Overvejelser, kort efter Birkedals Afskedigelse, Ryslinge Sogns Beboere i Ryslinge Skole for at vedtage en Adresse til Kongen og vælge en Deputation til at overrække ham den med Bøn om, at Birkedal maatte vedblive at være Sognepræst i Ryslinge. Af Ryslinge Sogns daværende 120 Familiefædre og Enker med Husstand underskreve de 108 denne Adresse. Samtidig hermed vare 97 Sognebaandsløserne samlede og vedtoges ligeledes en Adresse, samt valgte en Deputation til i Forening med førstnævnte at rejse til Kjøbenhavn²⁾. Aarsagen hvorfor der ikke vare flere Underskrifter paa Sognebaandsløsernes Adresse var den, at disse vare spredte i mange Sogne, og da Sagen havde Hast, kunde de ikke naa at blive samlede. Deputationerne gave sig paa Vej med godt Haab; men dette Haab blev skuffet; thi de bleve nægtet Adgang til Avdiens hos Kongen, og da de derpaa talte med Kirkeministeren, den forhenværende Politidirektør Bræstrup, svarede denne, at det Ansøgte ikke kunde bevilges: Birkedal blev ikke atter indsat i sit Embede.

Det følger af sig selv, at Ansøgerne, som havde

¹⁾ I „Dansk Kirketidende“ Nr. 46, 1865, hedder det i en Artikel af N. Linder: Saameget er nemlig klart nok, og trænger ikke til nærmere Oplysning, at Birkedal meget skapt har angrebet den nuværende Regjering; men dels er dette jo en ganske lovlig Ting, ja det turde vel anses for meget prise- ligt at virke hen til, at vi kunne faa en vederhæftig Regjering istedetfor en uvederhæftig.

²⁾ Disse Adresser kan læses i „Dansk Kirketidende“ Nr. 46, 1865.

underskrevet Adresserne, bleve meget nedslaaede, da Deputationerne kom hjem med denne Efterretning. Man havde dog idetmindste ventet, at disse kunde have faaet Avdiens, om de endog af Hs. Majestæt Kongen selv havde maattet høre Afslag paa deres Andragende. — Trangen til at beholde Birkedal var imidlertid stor og blev større og større i denne Modgangens Prøve. Man samledes paany og raadslog, hvorpaa man indgik med Andragende om, at Birkedal i Vakancen maatte blive konstitueret til at bestyre Præsteembedet. Men det blev ogsaa afslaaet. Dermed var da alt Haab bristet om nogensinde mere at faa Birkedal at høre fra Ryslinge Kirkes Prædikestol. Menigheden var under disse Forhold saare ilde faren.

Birkedal søgte derefter at udvirke, at man under Vakancen vilde tage saa meget Hensyn til Menigheden som muligt, saa den ikke skulde høre aldeles fremmede og ukjendte Røster forkynde Ordet; men at det navnlig maatte tillades Pastor Storm, at prædike i Vakancen. Storm havde prædiket i Ryslinge Kirke i den Tid, Birkedal var i Rigsraadet, og han var elsket og afholdt af Menigheden. Det var derfor Birkedals og Menighedens Ønske, at han foreløbig maatte forrette Kirketjenesten. Men Biskop Engels-
toft lod Herredspræsterne betyde, at de selv skulde udføre Tjenesten i Ryslinge i Vakancen¹⁾. Storm tilskrev imidlertid Herredets Præster med Forespørgsel, om han maatte prædike i Vakancen for dem, og omtrent Halvdelen af dem indvilligede i at lade ham prædike²⁾.

¹⁾ Se Birkedals Bog: „Kongen har dømt — Folket skal dømme“. S. 138.

²⁾ Se „Dansk Kirketidende“, Nr. 1, 1866.

Saaledes blev der da nu prædike-t Vakance i Ryslinge; men var Embedet vakant, saa mærkede man ogsaa, Menigheden var det. Den sidste Søndag, Birkedal prædikede, var Kirken saa overordentlig overfyldt af Mennesker; men hvor ganske anderledes var det ikke nu, — nu kunde man nok faa Plads. Herredspræsterne maatte rigtignok prædike for meget faa Tilhørere, hvorimod de Søndage, da Storm forrettede Tjenesten, var der en talrig Forsamling. Men det var jo kun undtagelsesvis, det skete, og vilde kun blive saare kortvarig, nemlig saalænge Embedet var vakant.

Men under disse Omstændigheder vilde Menigheden aldeles komme til at savne den Opbyggelse, den trængte til, til Næring af det aandelige Liv. Det er foran udviklet, hvorledes Menigheden opfattede Birkedals Afskedigelse, nemlig saaledes, at Birkedal uden nogensomhelst Skyld eller Brøde i nogle af sine Forhold var bleven afskediget fra sit Embede som Præst. Nu havde man gjort Forsøg paa atter at faa ham indsat i Embedet, men uden at blive hørt. Hvad stod nu tilbage at gjøre for at beholde ham som Præst? — Menigheden opfattede nu Forholdet saaledes, at, om end Regjeringen havde berøvet ham Ryslinge Sognekald og hvad dertil hører, saa havde den ikke berøvet ham sit Præste-Embede i den hellige almindelige Kirke, fordi det kunde Regjeringen ikke berøve ham, da den ikke havde givet ham dette Embede. Menigheden vedblev derfor at betragte Birkedal som sin Præst. Der var i de Dage stor Gjæring i Menigheden i Ryslinge, og det var Dagens Emne, hvorledes man atter skulde faa den Sag bragt i Orden, saaledes at Birkedal kunde komme til at

forkynde Ordet og betjene Menigheden med de hellige Sakramenter. Det følger af sig selv, at Birkedal ikke var Menighedens Kald overhørig, da denne saa inderlig ønskede det. Spørgsmaalet for ham var dette: »Har Vorherre Jesus afsat Dig og vil at Du skal trække Dig tilbage, fordi den verdslige Magt, benyttende sig af en Paragraf i Grundloven, har taget Ryslinge Sognekald fra Dig? Dette Spørgsmaal maatte han besvare *b e n æ g t e n d e*, allerhelst da der var en Menighed, som ønskede hans Tjeneste«¹⁾; »thi fordi Regjeringen havde berøvet ham Ryslinge Sognekald, havde den dog ikke dermed berøvet ham hans Præstestilling i Vorherres Jesu Kristi Kirke, ikke frataget ham Aand og Tunge til at forkynde Evangeliet og Fuldmagten til at betjene Menigheden med Herrens Sakramenter; thi alt dette havde Regjeringen ikke givet ham, kunde derfor heller ikke berøve ham det«²⁾. Altsaa var Birkedal og Menigheden enige i, at de fremdeles hørte sammen, uagtet Regjeringen havde villet skille dem ad. De følte gjensidig, de vare sammenbundne med et Baand, som intet Menneskes Haand formaaede at overskjære. — Det er yndigt at betragte denne Tilstand; men det var endnu mere yndigt at leve med og midt i den. Den staar i en stærk Modsætning til andre Tider i Kristenheden, da Kjærligheden synes at være svag og mat; men derfor kan det være godt, at holde sig denne Tilstand levende for Øje, om man ikke af den kunde suge lidt Næring for Kjærligheden. Den skal

¹⁾ Se Birkedals Bog: „Kongen har dømt — Folket skal dømme“. S. 150--51.

²⁾ Sammested, S. 141.

skrives ind i Kirkens Historie og frembære sit Vidnesbyrd for Nutid og Eftertid.

Menigheden kunde altsaa ikke undvære Birkedal, og Birkedal kom dens Kaldelse imøde: han kunde altsaa heller ikke undvære Menigheden. De To hørte sammen. Men hvorledes skulde den komme til at høre ham forkynde Ordet, da Adgangen til Kirken var ham spærret? — Ja, Birkedal holdt vel nu og da Forsamlinger i private Huse; men ingen saadanne, der paa Egnen, vare store nok til at rumme de Forsamlede. Da androge 230 Medlemmer af Menigheden Kongen om, at Birkedal maatte faa Tilladelse til at benytte Ryslinge Kirke paa Tider, da den ikke brugtes af Sognepræsten¹⁾; men det blev ligesom alle de tidligere nævnte Andragender afslaaet.

Det følger af sig selv, at hver Gang Menigheden fik Afslag paa sine Andragender, blev den ilde tilmode, og der kunde fra dens Side, hvis den skulde have handlet paa egen Haand, let have blevet handlet i Overilelse, særlig ved en Udtrædelse af Folkekirken. Naar den nemlig fik det ene Afslag efter det andet paa sine Andragender, er det let forstaaeligt, det maatte fremkalde en daarlig Stemning hos den overfor Kirkestyrelsen. Men som Birkedal hidtil havde været en god Leder, en god Hyrde for Menigheden, saa blev han det ganske særligt med Hensyn til Menighedens fremtidige Stilling i Kirkesamfundet. Birkedal siger selv: »Jeg gjorde alt for at holde den første Opbrusning i Menigheden i de rette Sagtmodighedens

¹⁾ Dette Andragende kan læses i „Dansk Kirketidende“ Nr. 52, 1865.

og Rolighedens Spor¹⁾, og da man nu fik Afslag paa Afslag paa sine Andragender, gjorde han Menigheden det Forslag sammen med sig at danne en Frimenighed; men en Frimenighed indenfor Folkekirken. Der havde vel før været dannet Frimenigheder her i Landet, nemlig i Kjøbenhavn og paa Bornholm, men disse vare udtraadte af Folkekirken. Birkedal havde sét det farlige i denne Stilling, og Aaret før hans Afskedigelse havde han i et Skrift²⁾ advaret Bornholmerne derimod. Menigheden havde vel af dette Skrift ladet sig belære om det farlige i en saadan Stilling, som Frimenigheden paa Bornholm indtog, men havde dog ikke dermed gjort sig fortrolig med den Tanke, at det var muligt at danne en Frimenighed indenfor Folkekirken. Den havde imidlertid stor Tillid til sin Præst og overlod gjerne til ham at tage Beslutning for sin og Menighedens Fremtid. Og den Beslutning blev da taget, at Birkedal sammen med sin Menighed vilde danne en Frimenighed indenfor Folkekirken. Og for dette Birkedals Forslag og for det Klarsyn, som laa til Grund derfor, maa ikke alene Menigheden i Ryslinge, men hele den danske Menighed baade i Nutiden og Fremtiden være ham taknemlig. Thi for Ryslinge Menigheds Vedkommende undgikkes et Brud med Folkekirken, og for Folkekirkens Vedkommende var Frugten der kom derud af denne, at Frimenigheden nu er anerkjendt inden for Folkekirken, saa at, som vi har set det, Frimenigheder ere dannede trindt og nær, hvor der har været Trang dertil. I saadanne

¹⁾ „Kongen har dømt — Folket skal dømme“, S. 150.

²⁾ „Søndebrev til Bornholmerne“.

Brydningens og Gjæringens Tider er det af stor Vigtighed at have en Styrmand ombord paa Kirkeskibet, der har Klarsyn til og forstaar at klare Skjærene og de blinde Rev. Og det var en Lykke for Ryslinge Menighed, en Lykke og Velsignelse for hele den danske Menighed, at der stod saadan en Mand ved Roret i Ryslinge. Vi skulle nu se, hvorledes Forholdene videre udviklede sig her.

Førend den tagne Beslutning blev sat i Værk, altsaa førend Menigheden samledes til Gudstjeneste om Birkedal, gav denne den 16de November 1865 en offentlig »Meddelelse«¹⁾ om den Stilling, han og Menigheden agtede at indtage; og heri hedder det: »Jeg er i det særegne Tilfælde, at det for mig og Menigheden vilde være meningsløst at træde ud af Folkekirken, for udenfor den at danne en Frikirke, hvad jo maatte synes at ligge nærmest for den, der ikke længere kan og maa være Præst for en Sogmenighed i Folkekirken, men dog ikke kan opgive sit fuldgyldige Embede i Vorherres Jesu Kristi Kirke. De, som hidtil ere traadte ud, have gjort dette Skridt, fordi de mente ikke at kunne friste det aandelige kristelige Liv i Folkekirken med dens Død og Visshed, fordi de troede, at Herrens levende virkelige Kirke ikke længer var at finde i Folkets Kirke. Ikke saaledes med mig og mine Venner. — — —

Vi véd det godt, at Folkekirken i sig selv er ikke Vorherres Jesu Kristi Kirke; men vi véd ogsaa og fastholde det endnu, at Vorherres Jesu Kristi Kirke

¹⁾ Den var indrykket i „Fædrelandet“ Nr. 270 for nævnte Aar og i „Dansk Kirketidende“ Nr. 50, s. A; den er endvidere aftrykt i Birkedals Bog: „Kongen har dømt — Folket skal dømme“, S. 141.

Brydningens og Gjæringens Tider er det af stor Vigtighed at have en Styrmand ombord paa Kirkeskibet, der har Klarsyn til og forstaar at klare Skjærene og de blinde Rev. Og det var en Lykke for Ryslinge Menighed, en Lykke og Velsignelse for hele den danske Menighed, at der stod saadan en Mand ved Roret i Ryslinge. Vi skulle nu se, hvorledes Forholdene videre udviklede sig her.

Førend den tagne Beslutning blev sat i Værk, altsaa førend Menigheden samledes til Gudstjeneste om Birkedal, gav denne den 16de November 1865 en offentlig »Meddelelse«¹⁾ om den Stilling, han og Menigheden agtede at indtage; og heri hedder det: »Jeg er i det særegne Tilfælde, at det for mig og Menigheden vilde være meningsløst at træde ud af Folkekirken, for udenfor den at danne en Frikirke, hvad jo maatte synes at ligge nærmest for den, der ikke længere kan og maa være Præst for en Sogne-menighed i Folkekirken, men dog ikke kan opgive sit fuldgyldige Embede i Vorherres Jesu Kristi Kirke. De, som hidtil ere traadte ud, have gjort dette Skridt, fordi de mente ikke at kunne friste det aandelige kristelige Liv i Folkekirken med dens Død og Visshed, fordi de troede, at Herrens levende virkelige Kirke ikke længer var at finde i Folkets Kirke. Ikke saaledes med mig og mine Venner. — — —

Vi véd det godt, at Folkekirken i sig selv er i k k e Vorherres Jesu Kristi Kirke; men vi véd ogsaa og fastholde det endnu, at Vorherres Jesu Kristi Kirke

¹⁾ Den var indrykket i „Fædrelandet“ Nr. 270 for nævnte Aar og i „Dansk Kirketidende“ Nr. 50, s. A; den er endvidere aftrykt i Birkedals Bog: „Kongen har dømt — Folket skal dømmes“, S. 141.

er i Folkekirken. — — — Vi ere ikke i Strid med vor Folkekirkes Tro og Bekjendelse, som den lyder ved Daaben; vi ere ikke i Uoverensstemmelse med den i de saakaldte Symboler indeholdte Lære og Oplysning. Efter som før min Afsættelse vil jeg og mine Venner her bekjende den samme Tro, høre og føre det samme Evangelium, synge de samme Salmer, bruge den samme Alterbog som Folkekirken. Hvad er det da vi ville? Paa den ene Side Ret til at slutte os sammen som Præst og Menighed med Fuldmagt til at beholde alle Kirkens Livsbetingelser, og tillige Ret til at blive i Folkets Kirke som en liden fredelig Frimenighed i den. Vi ere villige til at underkaste os nødvendig Orden i Kirke og Skole, alt nødvendigt Tilsyn af Provst og Biskop, Samvittigheden uskadt. Men vi begjære da tillige den nødvendige kirkelige Anerkjendelse af vore kirkelige Handlinger, saa de kjendes gyldige i den øvrige Folkekirke, og den nødvendige borgerlige Anerkjendelse, som i vort lutherske Samfund er knyttet til visse halvt kirkelige og halvt borgerlige Institutioner (Konfirmation og Ægtevielse). Dette er vor undersaatlige og kristelige Begjæring.

Man vil sige: »Dette er en aldeles uregelmæssig Stilling, Man kjender Frimenigheder udenfor Folkekirken, men ikke i den, og Lovgivningen har intet derom.« Jeg svarer: har den kongelige Regjering selv skabt et aldeles uregelmæssigt Forhold ved uden Lov og Dom at afskedige en Præst af Folkekirkenes Tjeneste, en Præst, som har en Menighed, der ikke vil slippe ham, uden at den (Regjeringen) naturligvis har havt Magt til at berøve ham Præsteembedet i Herrens

Kirke, uden at kunne berøve ham Aanden og Fuldmagten fra Menighedens Herre, og vil den følgende Regjering¹⁾ ikke raade Bod paa dette falske Skridt ved atter at indsætte ham i Embedet, da maa Regjeringen ogsaa finde sig i, at der af dette falske Skridt udvikler sig en Undtagelsestilstand, og hvad Lovgivningen angaaer, da er den let at forandre ved en ny Lovbestemmelse derhen, at saadanne Frimenigheder optages indenfor Folkekirken Omraade. — — — Og skal vi forlade Folkekirken, saa ville vi have den Beroligelse, at ikke vi, men den verdslige Magt, — thi Vorherre gjør det vist ikke, foranlediger Skilsmis- sen.«

Til denne Meddelelse føjede Birkedal endvidere: »For at gjøre det sidste Forsøg paa at forebygge en Spaltning i Folk og Menighed, agter jeg at ansøge om det ledige Embede som Sognepræst i Ryslinge.

Men fra nu af begynder jeg at udføre alle præstelige Forretninger for dem, som have sluttet sig til mig og afventer med Ro, hvad Folkekirken Bestyrelse vil føle sig drevet til at foretage lige over for os.«

Hermed var det klart betegnet, hvilken Stilling »Frimenigheden« i Ryslinge vilde indtage. Som Bevis paa den Alvor og Sandhed der er i Birkedals Udtalelse om hans Kjærlighed til Folkekirken, om at forblive i den »som en liden fredelig Frimenighed«, er dette, at han, samtidig med at begynde »at udføre alle præstelige Forretninger«, vil ansøge om Ryslinge Præste-Embedet; thi dermed giver han tilkjende i sin

¹⁾ Kirkeminister Bræstrup var da bleven afløst af Rosenørn-Tejlmann.

Færd og Gjerning, at han ikke skyder Folkekirken og den folkekirkelige Ordning fra sig. Men paa den anden Side opsætter Birkedal ikke at begynde sin Præstevirksomhed, indtil Kaldet er blevet besat, og han lægger herved for Dagen, at der er dyb Alvor og Sandhed i hans aandelige Kald som Præst i Jesu Kristi Kirke. Dette er ikke afhængigt af, om han bliver kaldet til Præst i Ryslinge af Styrelsen for Folkekirken. Men idet Birkedal stiller sig saaledes, giver han ligefrem denne Valget og Afgjørelsen i sin Haand: om der skal være nogen Frimenighed i Ryslinge eller ej, idet nemlig, at hvis han bliver kaldet til Sognepræst i Ryslinge paany, da er Sagen dermed bilagt, bliver han ikke kaldet, da giver jo altsaa Kirkestyrelsen, i Henhold til hans »Meddelelse«, et Vink, et Kald til ham om at danne en Frimenighed.

Hvorledes det nu gik med Besættelsen af Præstembedet i Ryslinge skal vi senere komme til; men som Birkedals foranstaaende »Meddelelse, der er dateret 16. Novbr., var bragt til offentlig Kundskab, begyndte han den 19. s. M., 23. Søndag efter Trinitatis, at holde Gudstjeneste i Ryslinge Præstegaards Lade. Denne Lade blev da indrettet saa godt og gjort saa hyggelig som det i en Hast lod sig gjøre; den ligger i Øst og Vest, og fra den ene Gavl til den anden, helt igjennem Laden, var der en lang Tærskelo, som ellers benyttedes til Tærskeplads. Det var i denne Lo, Gudstjenesten holdtes. Da Belysningen herinde var tarvelig, blev der forfærdiget nogle Vinduer, som blev sat i Ydervæggen. Væggen ind imod selve Laden, hvor den indavlede Sæd sad, var opklædt med Granrene. Der blev forfærdiget en Prædikestol, som blev

oprejst midt i Loen. Imod Øst var der oprejst et Alter. Baggrunden dannedes af to store Dannebrogflag, paa hvilke der var heftet et stort Kors af Grankviste, og nedenunder dette stod paa selve Alteret »Corregios Nat«. Som Døbefont brugtes et smukt Fad af Biscuit. — Denne Lo var saa stor, at den kunde rumme ligesaa mange, om ikke flere Mennesker end Kirken. Det var altsaa denne Plads, hvorpaa Birkedal nu samledes med sin Menighed, det var paa denne Plads, han vilde forkynde Ordet og forvalte Sakramenterne og afvente, om han atter skulde være Sognepræst i Ryslinge eller ej. Det var et ejendommeligt Forhold, men det var et glædeligt Møde, Menigheden her havde med sin Præst, da den, efter i henved to Maaneder ikke at have hørt ham, nu hørte ham tale saaledes: »Kjære Venner! det kan stundom ske, at et Menneske, som har levet længe i en kjær og lykkelig Virksomhed, maa begynde forfra, paa ny igjen. Hans Gjerning kan afbrydes, hans Velstand ødelægges, Ilden kan brænde hans gamle Bolig med alle de dyrebare, minderige Ejendele til Aske, han kan fordrives fra sin gamle Plads og maa søge en anden. Han maa atter begynde med bare, tomme Hænder, og saa siger han vel: nu tager jeg fat paa ny, skaber mig en ny Virksomhed, bygger mig et nyt Hjem, arbejder mig igjen op til Lykke og Velstand, om Gud vil: det Gamle er uigjenkaldelig tabt og borte, fra nu af begynder et nyt Livsafsnit for mig. — Saaledes Venner! kunde det synes, at jeg og I nu, aandelig talt, skulle til at begynde forfra, med bare Hænder, paa bar Bund paa fremmede Steder og med ny, ukjendte Midler. — — — I med mig staa dog rede, synes

det, til at begynde et nyt Livsafrnit i Aandens Verden, idet I med mig komme til at danne et nyt, forhen her ukjendt Samfund, skilt fra det gamle Sognebaand, som før bandt os sammen, eller skilt fra den øvrige Folkekirkes tilvante Forhold. — Længere hen i Prædikenen siger derpaa Birkedal: »Nej, vi begynde ikke paany, forfra. — Det er det samme gamle Ord, der følger os fra de forrige til de ny Forhold — Herrens Munds Ord, hvori han selv er lyslevende tilstede, taler til os, giver os sine Gaver og udretter al sin Gjerning til Gjenfødeelse og Opfødeelse af det ny Menneske i os; det er den samme Daab med Troens Ord, den samme Nadver med Kjærlighedens Ord, som vi tage med os, — det er den samme Aand, der i og med dette Herrens Ord kommer over os og ind i os, den samme Gud og Fader, af hvem al Faderlighed kaldes i Himlen og paa Jorden, som vil være hos os; det er det samme Fadervor, vi skulle bede nu som før, det Haabets Ord, som Guds Børn fra alle Tider, paa alle Steder tale med deres Fader, som er i Himlen, og som gjemmer Forjættelsen om al Guds Naade her og hist, det er den samme Fredlysning i Jesu Navn, den samme Herrens Velsignelse, der skal lyse over os. Een Herre, een Tro, een Gud og Alles Fader (Eph. 4). Og naar jeg skal træde frem for Eder som Forkynder, da véd jeg intet andet at forkynde Eder end det gamle Evangelium, som jeg saa mange tusinde Gange har prædikeret iblandt Eder, at Gud var i Kristus og forligte Verden med sig selv.»

Birkedal slutter Prædikenen med Hentydninger

til dette Forsamlingssted for Menigheden saaledes: »Saa være da denne tilsyneladende ny og dog gamle Gjerning begyndt i Jesu Navn! Naar jeg ser mig omkring i denne Lade, da tykkes den mig ikke uden Tillokkelse for denne Hyrdegjerning. — Det var jo i en Stald og Lade, Verdens Frelser fødtes, — det var ikke et Pallads eller en stolt Marmor kirke — men en ringe Stald paa den vildene Mark, hvor han fandt sit første Leje. — — Her i denne Lade se vi rundt omkring de nøgne Bjælker — det minder mig om Korsbjælken, hvorpaa Verdens Frelser hang — o Herre Jesus! kom til os, og lad Dig ogsaa her i dette Bjælkehus male saa levende som den Forsoner, der hang blødende paa Korstræet for os, at dit Ord maa opfyldes her: Naar jeg bliver ophøjet, vil jeg drage Alle til mig! — — Der er dæmrende dunkelt i dette Hus og Lyset bryder kun sparsomt gennem de smaa og faa Ruder, — det minder mig om Gravhvælvingen, hvor Verdens Frelser laa og begrov al vor Synd, men tillige om Timen, da Engelen rokkede Stenen og en Lysstraale faldt paa hans blege Kind, og Han rejste sig og gik ud til Lys og Forklarelse! — — Her i denne Lade se vi overalt Høstens Gaver, der her ere bragte i Hus, det skal minde os om den himmelske Lade, hvorhen Englene skulle bære den evige Høst — o, at vi maa være blandt de Høstens Neg, som skulle gjemmes der evindeligt, hvor ingen Orm gnaver, ingen Død truer, ingen Smertens Taare triller! — Saa være da denne vor Gjerning begyndt i din trofaste Haand, vor Gud og Frelser: Bevar mig, tag ikke Aanden fra mig, og bliv ved at røre min Tunge, at den stærkt

og smeltende kan forkynde det store Naadens Bud; bevar Menigheden, sæt din stærke Englevagt omkring den lille Flok som en Mur, at Ulven ikke bryder ind og anretter Forvirring, adsplitter og røver, men lad os Alle bevares i din Tro, Ydmyghed, Kjærlighed og Naade, for at Du kan se mildt paa os nu og evindeligt. Amen, i Jesu Navn Amen!«¹⁾

Saaledes talte Birkedal i Laden, og man har fra hin Tid adskillige Vidnesbyrd om, hvor dybt et Indtryk det gjorde paa Tilhørerne at høre Ordet forkyndt paa dette Sted. Baade Præsten og Menigheden havde jo vovet sig herind ene og alene for Ordets Skyld; man vilde jo indordne sig under Folkekirkenes Styrelse, men Omgivelserne vare noget sælsomme, — man befandt sig i en Lade og ikke i en Kirke, — det saae kun lidet »folkekirkelig« ud. Man var jo heller ikke endnu anerkjendt som Led af Folkekirken, og havde da alene Troens Grund at staa paa; — det var paa den, man vovede sig ud og gik ind i Laden til Gudstjeneste. Men det følger af sig selv, at naar man var levende, fast og sikker i Troen, da kunde det føre til en løftet Sindsstemning saaledes alene at staa paa det usynlige, medens det synlige — den folkekirkelige Ordning — her var ude af Synskredsen. Derfor kunde det gjøre et dybt Indtryk at høre Ordet forkyndt paa dette Sted. Det var imidlertid fra denne tilsyneladende ringe Begyndelse, Fri-menigheden i Danmark kjæmpede sig frem til Anerkjendelse indenfor Folkekirken, og naar der nu, baade

¹⁾ Af: „Min første Prædiken efter Hjemkomsten paa 23de Søndag efter Trinitatis 1865, holdt i en Lade af Vilhelm Birkedal“. (Kbh. 1865.)

her og der, er opført pragtfulde Kirkebygninger, hvor Frimenigheder samles trindt i Landet, da maa de regne deres Udgangspunkt fra den Begyndelse, som her blev gjort. — Denne Lade, som saaledes har historisk Betydning, men hvoraf Halvdelen nu er nedbrudt, ligger kun 40 Skridt fra Ryslinge Kirke. — Birkedal blev altsaa ved at prædike i Laden for lige saamange, som den kunde rumme, samt døbe og tage til Alters, medens Kirken, hvori der prædiktes Vakance, til sine Tider var næsten tom. For at forebygge enhver Forstyrrelse ved Gudstjenesten i Kirken, som var Kl. 10, holdt Birkedal først Gudstjeneste i Laden Kl. 1.

Men nu Besættelsen af Ryslinge Præste-Embedede, dette Knudepunkt, som nærmere skulde bestemme Frimenighedens Fremtid, idet nemlig, at hvis Birkedal blev kaldet til Sognepræst, hørte den nuværende Tilstand op, og alt kom tilbage i de gamle Forhold, — da trak det sig længe ud med Afgjørelsen heraf. Embedet blev ledig den 22. Septbr., men 3 Maaneder herefter var der endnu ingen Præst kaldet. Sagen var nemlig denne, der vare kun to Ansøgere til Embedet foruden Birkedal, og det var To, der ikke kunde komme i Betragtning. Regjeringen havde naturligvis havt en Fornemmelse af, at det var ikke saa lige en Sag at blive Birkedals Eftermand i Ryslinge, særlig som Forholdene der stillede sig. Fyens og Sjællands Biskopper indtoges ellers i denne Sag modsatte Anskuelser. I en Rundskrivelse, Biskop Engelstoft udsendte til Præsterne i Fyens Stift, dateret den 20de Novbr. 1865, angaaende de Forholdsregler, disse havde at tage overfor Birkedal, og som senere skal blive omtalt, udtalte han tillige den For-

ventning, at Birkedal »mulig kan blive eneste Ansøger og hele Sagen komme til den ønskeligste Afslutning¹⁾. Biskop Martensen sagde derimod: »der skal siges Nej til hver en Bøn, der kommer fra den Kant²⁾ — Da der nu altsaa ikke var nogle Ansøgere sammen med Birkedal, der kunde komme i Betragtning, saa opfordredes først Pastor Wilhelm Beck til at søge Embedet; men han skal have erklæret, at hvis han blev Præst i Ryslinge, vilde han lade Birkedal faa Kirken til Brug paa Tider, da han ikke brugte den³⁾. Og den Erklæring har man nok ikke syntes om. Regjeringen søgte derefter at faa en anden Ansøger, og 3 højtstaaende Mænd, nemlig Hs. kongelige Højhed Kronprinds Frederik, Kirkeminister Rosenørn-Tejlmann og Biskop Martensen, opfordrede nu forhenværende Feltpræst Johannes Clausen til at søge Embedet⁴⁾. Han efterkom dette og blev den 8de Januar 1866 kaldet dertil. Og hermed var da med det samme Loddet kastet for Menigheden i Ryslinge; thi det var jo som om Folkekirkens Styrelse hermed — i Henhold til Birkedals »Meddelelse« — sagde til ham og Menigheden: Gaa saa hen og dan en Frimenighed. Det var en ligefrem ydre Kaldelse for den. Imidlertid, hvordan nu end Regjeringen havde tænkt sig det, om den maaske havde tænkt, at naar der kom en begavet Præst til Ryslinge, saa gik det hele Frimenighedsforetagende overstyr, — saa blev det nu til Alvor med Frimenig-

1) Dansk Kirketidende Nr. 4, 1866.

2) Kongen har dømt — Folket skal dømme, S. 140.

3) Dansk Kirketidende Nr. 3, 1866.

4) Sammested, Nr 4.

heden, som det hele Tiden havde været Alvor, hvis ikke Birkedal atter fik Embedet. — Den folkekirkelige Styrelse var aabenbart noget i Forlegenhed med Forholdene i Ryslinge; thi Birkedals kirkelige Handlinger kunde den ikke kalde ugyldige. Han var jo ordineret Præst og havde ikke forbrudt sig med noget, hverken paa sit Embeds Vegne eller i sin offentlige og private Færd. Naar Styrelsen derfor skred ind overfor ham og Menigheden, kunde det kun føre til pudsige Resultater. I sin før omtalte »Rundskrivelse«¹⁾ siger saaledes Biskop Engelstoft, »at ingen Sognepræst kunde fra Birkedal modtage til Indførelse i sin Kirkebog officiel Anmeldelse af kirkelige Handlinger«. Det var nu ret mærkeligt, at have set det udført i Virkeligheden og ikke blot paa Papiret, at Birkedals kirkelige Handlinger erklæredes ugyldige. Hvad vilde det have ført til f. Eks., hvis den Daab, Birkedal udførte, blev sat ud af Kraft? — Herpaa giver N. Lindberg Svar i en Artikel i »Dansk Kirketidende«²⁾, hvor han siger: »Man tør ikke folkekirkelig døbe dem, der ere døbte af Birkedal, da Folkekirken i saa Fald blev gjendøbersk«. Men man gik heller ikke saa vidt. En officiel Anmeldelse af Birkedals Daab blev i Reglen anført i »Anmærkningsrubrikken« i Kirkebogen. Derved blev det.

Menigheden i Ryslinge var, som anført, fra første Øjeblik sikker paa sit indre Kald: at den vilde beholde Birkedal som Præst. Nu havde altsaa Forholdene ført det med sig, at den maatte slutte sig om ham som Frimenighed. Og den fik Bestyrkelse i

¹⁾ Dansk Kirketidende Nr. 4, 1866.

²⁾ Se samme Nr.

denne sin Trang og Overbevisning, sit indre Kald, hvormed den kaldte og valgte Birkedal, heri fik den Bestyrkelse ved Udtalelser fra Præster og andre Ordførere for den troende Menighed i Folkekirken. I en Gjerning og Gjæring som denne, hvor der ikke manglede Kjendsgjerninger, som vidnede om, at man ikke alene var ugleset af Myndighederne, de store med de smaa, men ogsaa ugleset af en stor Del af Folkekirken læge Medlemmer, der, som det er blevet sagt, spurgte: »men hvad er der da sket, at en Præst har faaet sin Afsked«, — da trængte Birkedals Menighed til at kommes imøde af den troende Menighed, som delte Syn med den paa sin Sag. Og den fik et Vidnesbyrd fra denne, som gjorde den godt. I det først udkomne Nr. af »Dansk Kirketidende« efter Birkedals Afsættelse, skrev N. F. S. Grundtvig et Stykke, hvori han hævdede, at det vilde være en naturiig Følge af Afskedigelsen, at Menigheden frivillig sluttede sig om ham. »Dansk Kirketidendes« Udgiver, nuværende Frimenighedspræst i Kjerteminde, N. Lindberg skrev flere længere Artikler, hvori han paaviste det uforsvarlige i at afskedige Birkedal som Præst for en Tale i Rigsraadet, og han talte paa de forskjellige Stadier Menighedens Sag, samt hævdede skarpt Birkedals Berettigelse til fremtidig at være Præst for den Menighed, der sluttede sig om ham¹⁾. Endvidere skrev i denne Sag Præsterne C. Høstrup, H. P. G. Koch m. fl. Men Sagen gav ogsaa Anledning til Møder. Da Bevægelsen var paa sit nuværende Stadium, var den nemlig langtfra indskrænket til Ryslinge alene, men den var da udbredt over det hele Land, og Bir-

¹⁾ Se Dansk Kirketidende 1865, Nr. 46, 47, 48.

kedal og hans Menighed fik mangen en kjærlig Hilsen fra nærboende som fra fjerntboende Troesvenner. Den 15de Januar 1866 udstødtes saaledes en Indbydelse til et »Vennemøde« i Odense den 26de s. M. Der mødte 700 Deltagere, de fleste vare fra Fyen, men der vare ogsaa nogle fra Jylland og Sjælland. Paa dette Møde udtalte baade Præster og Lægmand sig anerkjendende om den Stilling, Birkedal og hans Menighed havde indtaget. Pastor, Dr. L. Helveg i Odense, som var Mødets Leder, udtalte bl. a.: »har Kongen i sin Tid beskikket Birkedal til Præst i Ryslinge, saa er det dog ikke Kongen, der gav ham at tale Ordet med brændende Læber, alle Kongers Konge har beskikket ham til Præst i Ryslinge. — — Han kunde dog ikke sige til sin Menighed: nu vil jeg ikke længer tale med jer om Guds Rige, nu kan I gaa, hvad Vej I vil!«¹⁾ — Pastor Melby fra Asperup vilde sige det lille Ord »Tak« til Birkedal. »Han kunde med mange Præster udtale sin Glæde over Birkedals Tale paa Thinge og i Kirken. Vort Forhold til Birkedal kan ikke være andet end tidligere. Hans Stilling er vel nu noget undtagelsesvis og særegen, men den er indenfor Folkekirken. Dette kan vi vist Alle med Sandhed erklære, at vi har fuldt Broderskab med Birkedal og hans Menighed«²⁾. Birkedal udtalte, »at han havde længtes efter og trængt til denne Time, da Brødre og Søstre i Folkekirken samledes med ham, idet han jo nu havde maattet forlade sin gamle Plads for Herrens Alter i Ryslinge Kirke, og som Jakob søgt Hvilen paa vildene

¹⁾ Se Dansk Kirketidende 1866 Nr. 67.

²⁾ Se sammested.

Mark med en Sten under Hovedet, et Sted, som vel endnu ikke er et Betel, men dog kan blive et Betel, et Guds Hus.« Han omtalte derefter sin og sin Menigheds Stilling og sluttede med at sige: »vi trænge til Eder, mine gamle Venner, at vi hos Eder maa møde milde Øjne«¹⁾. Endvidere udtalte sig flere Læg-mænd, blandt disse Forfatteren af nærværende Fremstilling, der takkede Indbyderne for Mødet og vidnede om den Trang, der var i Ryslinge, til at beholde Birkedal som Præst. Foruden nævnte Udtalelser vedtog man tillige paa Mødet en Henvendelse til Rigsdagen om at fremme et i denne indbragt Lovforslag om »fri præstelig Virksomhed indenfor Folkekirken.«

Længere hen i Tiden, nemlig den 23de Marts s. A., afholdtes der et Møde paa Mors for at forhandle om en Udtalelse til Menigheden i Ryslinge. Mødet havde samlet 4—500 Mænd og Kvinder, og følgende Udtalelse blev vedtaget:

»Til Pastor Birkedals Menighed!

Vi har følt Trang til at henvende os til eder, vore Troesvenner, som ere berøvede eders Sognepræst mod hans og eders Villie, uden at han ved Landets Domstole er tiltalt for nogen Brøde. Vi har hjertelig glædet os ved at erfare, at I kjende et stærkere Baand, der sammenbinder de Kristne indbyrdes, og den kristne Menighed med sin Sjælesørger, end den ydre Kaldelse til Præst. Vi lykønske Eder og nedbede over Eder og alle Kristne Kraft til at bevare Troen

¹⁾ Se sammested.

indtil Enden«¹⁾. — Foruden disse Udtalelser modtog Menigheden flere private, dels skriftlige, dels mundtlige Tilkjendegivelser af, at man saae paa »Frimenigheden« med Anerkjendelse og Bifald. Samtlige disse Udtalelser, offenkjendte som private, vare en stor Glæde og Bestyrkelse for den i dens fremtidige Gang.

Snart maatte den nu til at tage Afsked med sin kjære Lade; thi da Pastor Clausen i Februar Maaaned 1866 flyttede til Ryslinge, tog Birkedal med sin Familie Afsked med Ryslinge Præstegaard og med Laden. Der var imidlertid allerede gjort Skridt til at bygge en Kirke som Forsamlingssted for Menigheden og en Præstegaard til Beboelse for Birkedal og hans Familie; der var valgt en Bestyrelse i dette Øjemed og tegnet Pengebidrag til Byggeforetagendet. Folk, som sad i smaa Kaar og ikke kunde yde Pengebidrag, tegnede sig for frivilligt Arbejde. Enhver ydede med Glæde sit Bidrag. Det saae da ud til, at dette ikke ganske lille Byggeforetagende: en Kirke og en Præstegaard, gik som af sig selv. Det var den indre Trang og Tilskyndelse, der bar Ofrene herfor og Arbejdet frem. Men imedens Kirken og Præstegaarden blev opført, boede Birkedal med sin Familie paa »Boltinggaard« i Ringe Sogn, hvis Ejer, Hr. Proprietair Langkilde, velvilligt overlod ham denne Beboelseslejlighed, samt overlod Menigheden sin Lade at samles i, indtil Kirken og Præstegaarden var bygget.

En Byggeplads hertil var kjøbt. Den var beliggende omtrent i Midten af Ryslinge Sogn paa et højt Punkt, hvorfra der haves en smuk Udsigt. Det blev

¹⁾ Dansk Kirketidende 1866, Nr. 17.

derefter taget under Overvejelse i et Møde, hvorledes man skulde forholde sig med Opførelsen af Bygningerne, om man skulde licitere Arbejdet bort, eller Menigheden selv skulde udføre det. Da nogle yttrede, at man helst maatte licitere det bort, sagde Gaardejer **N i e l s K n u d s e n** af Nørre-Søby, som var Medlem af Bestyrelsen, saa smukt: »Nej, lad os ikke licitere det bort, men lad os bære os ad ligesom dengang, de byggede »Dannevirke«, da kom de med hvert sit Læs, med hver sin Sten til Bygningen, og lad os ogsaa gjøre saaledes!« — Det blev da vedtaget, at man vilde bære sig saaledes ad. Og den første Dag efter, da det gav godt Føre, saae man Menighedens Medlemmer i travl Virksomhed med at kjøre Bygningsmaterialerne til Byggepladsen, og saasnart Frostens hørte op, blev der begyndt paa Bygningen af Kirken. Birkedal indviede i Menighedens Forsamling og til dens store Glæde Grunden til denne, saasnart den var lagt. Nu saae man Arbejdsfolk i travl Virksomhed hver Dag arbejde paa Kirkens Bygning.

Og det gik godt fremad hermed. Man kunde se paa Arbejdsfolkenes Ansigter, at det ofte svære Arbejde tyngede ikke paa Sindet, men udførtes med Glæde og Lyst; thi som anført vare de fleste af Arbejdsfolkene Frimenighedens egne Medlemmer.

Under sit Bygningsforetagende havde denne en anden stor Opmuntring, dels af timelig, dels af aandelig Art, og det var, at saagodtsom fra alle Danmarks Egne bleve der sendte Pengegaver til den i dette Øjemed, hvilke Gaver vare ledsagede af Skrivelser, hvori man ønskede den Lykke og Velsignelse med sit Foretagende. Menigheden havde da, baade ved de foran omtalte mundtlige og skriftlige Udtalelser og

ved alle de Lykønskningsskrivelser, den modtog ved dens Bygningsforetagende, et levende Vidnesbyrd om den Kjærlighed, hvormed Menigheden i Folkekirken saae paa Frimenigheden i Ryslinge. Og tiivisse, var der noget, den trængte til, da var det dette. Den manglede Anerkjendelse af Folkekirkeens Styrelse, men den manglede ikke Anerkjendelse af den troende Menighed i Folkekirken. Frimenigheden følte sig paa denne Maade, trods Styrelsens Modstand, som et levende Lem af Menigheden i Folkekirken. Og den Deltagelse, der blev lagt for Dagen ved Frimenighedens Kirkes Indvielse, bevidnede end yderligere den Kjærlighed, hvormed man hidtil var kommen den i Møde.

Man var nemlig færdig med Kirkens Bygning til Begyndelsen af Høsten 1866, saa Hr. Langkilde i rette Tid kunde tage sin Lade i Brug i hvilken Menigheden siden Februar Maaned havde samlet sig til Gudstjeneste. — Det var nu helt mærkeligt at se, at den lille Kirke, som i sit Ydre kun var tarvelig, stod der i al Beskedenhed; det var en stor Glæde for Menigheden, at den var naaet saavidt, og den betragtede sin lille Kirke med Tak til Gud. »Det er vistnok længe siden, at der er bygget et Hus til Guds-Ordet og til Folket af dem, som troer og følger Ordet; det er længe siden at dette er sket, hvor det var saa kjendeligt, at Kjærlighed byggede dette Hus, hvor det er saa glædeligt at se en Mængde forsamlede i Vorherres Jesu Kristi Navn som her«¹⁾.

¹⁾ N. F. S. Grundtvig: Tale ved Vennemødet i Kjøbenhavn den 10de Septbr. 1866, se Beretningen derom ved Kristian Køster, S. 27.

Det var bestemt, Kirken skulde indvies den 8de August. Trods et øsende Regnvejr fra den tidlige Morgenstund saae man Folk fra alle Kanter paa Veje og Stier bevæge sig hen imod Kirken for at deltage i Indvielsesfesten. Der var Siddepladser i den til 400, det var foreløbigt tilstrækkeligt for Menigheden, og man havde selvfølgelig tænkt sig, det da ogsaa var tilstrækkeligt ved Indvielseshøjtideligheden. Men endskjøndt Gudstjenesten først var bestemt til Kl. 11, var Kirken dog allerede fuld Kl. 10; ikke alene Stolene vare optagne, men hele Kirkegulvet, Gangen imellem Stolene, var fuld til lige ud i Vaabehuset. Det traf sig, at da Forfatteren af nærværende Fremstilling kom til Kirkedøren og vilde ind i Kirken, kom Pastor Melbye fra Asperup netop samtidig og vilde ind; men de bleve begge standsede, idet de ikke kunde komme længer end til Døren. Da sagde Melbye til ham: »Hvem er Leder her?« — Der havde ikke været tænkt paa nogen Leder, da man ikke havde ventet en saa kjær Overfyldning af Mennesker. Men idet Melbye sagde det til ham, og idet han saae, det var umuligt for flere at komme ind i Kirken, hvis der ikke var en Leder, tog han, som var i Bestyrelsen, straks Initiativet og svarede: »det er jeg!« — Han stod derpaa op paa den nederste Kirkestol for derfra at kunne tale til de Forsamlede og bad dem rykke saaledes sammen, at der, foruden en siddende Rad i hver Kirkestol, tillige kunde være en staaende Rad. Da dette var gjort, var der altsaa 800 i Stolene, og nu blev der Plads, saa man kunde komme ind i Kirken. Men det varede dog kun kort, der var Plads; thi straks efter var hele Kirkegulvet optaget af Staaende til lige op i Koret, og da man blev ved at

strømme ind, blev ogsaa Pladsen mellem Knæfaldet og Alteret optaget af Tilhørere. Og endda var der saare mange udenfor, som ikke kunde komme ind, men for at disse kunde høre, bleve endelig alle Vinduerne tagne af. Man havde da paa bedste Maade, man kunde, sørget for, at de, som vare komne, kunne faa at høre, hvad der blev talt. — I «Dansk Kirketidende» hedder det i en Beretning herom: »En Tilstedeværende talte 200 staaende i Koret og henved 500 i Gangen mellem Stolene, udenfor skal der have været mindst 400, foruden Vaabenhuset fuldt, 100¹⁾); altsaa med de 800 i Stolene var der 2000 Mennesker tilstede fra alle Danmarks Egne, og af disse var henimod 30 Præster. — Denne overordenlige store Forsamling var i Virkeligheden et levende Vidnesbyrd om den Deltagelse og Kjærlighed, hvormed man saae paa Frimenigheden.

Pastor, Dr. V i b o r g fra Slagelse traadte nu frem i Kordøren og bad den almindelige Indgangsbøn samt Fadervor. Derefter istemtes Salmen »Foragter ej de ringe Dage«, og med hvilken Kraft blev den ikke sunget; »den brusede gennem Huset, og den slog sammen som tusinde Harpestrengene med Lovsangsrøst«, hedder det i en Beretning derom. — At give noget Uddrag af Prædikenerne, der bleve holdte, skal her ikke gjøres noget Forsøg paa, saa meget mindre som der foreligger en trykt fuldstændig Beretning om hele Indvielsesfesten. Først talte Pastor F. E. B o j s e n fra Stege, derefter B i r k e d a l og tilsidst L. H e l v e g fra Odense.

Efter Gudstjenesten skulde der have været af-

¹⁾ Dansk Kirketidende Nr. 35, 1866.

holdt Fællesmaaltid i den i Nærheden af Kirken liggende Skov; det stærke uafbrudte Regnvejr forbød imidlertid dette. Men efter en Times Forløb samledes atter Menigheden i Kirken, og her blev nu talt af Pastor Melbye fra Asperup, Grundtvigs Kapellan Køster, som bragte en Hilsen fra Grundtvig, og Pastor Algreen fra Vrejlev. Birkedal takkede endnu alle dem, der paa denne Dag havde glædet ham ved deres Nærværelse, og Forfatteren af denne Fremstilling takkede dem, der havde hjulpet med at faa Kirken bygget. Sluttelig ønskede Frederik Barfod Lykke og Velsignelse over den Præst og Menighed, hvis Enhed og Samdrægtighed havde fremkaldt dette ny Skud paa den danske Folkekirke, — Lykke og Velsignelse over Menigheden saa langt den danske Tunge lyder, hvilket Ønske stadfæstedes ved et fuldttonende »Amen« fra Menigheden. Og fra nu af samledes denne i sin lille Kirke, som blev kaldet »Nazarethkirken«.

Det var særdeles glædeligt for Menigheden med denne Sammenkomst af Venner fra det hele Land paa nævnte Højtidsdag. Men ligesaa glædeligt som dette var, ligesaa mærkeligt var det at iagttage den folkekirkelige Styrelses besynderlige, uensartede, karakterløse Holdning overfor de Præster, der dels havde talt, dels været tilstede ved Indvielsen. Thi medens Præsterne Viborg, F. E. Bojsen og L. Helveg fik Irettesættelser, henholdsvis fra Biskopperne Martensen og Engelstoft, ifølge dertil givne Bemyndigelse af Kirkeminister Rosenørn-Tejlmann, saa havde derimod Biskop Laub i Viborg og Biskop Kierkegaard i Aalborg givet Præster fra deres

Stifter Rejsetilladelse til Indvielsesfesten i Ryslinge¹⁾. Den Irettesættelse, de 3 Præster fik, gik særlig ud paa, at de ikke maatte deltage i Indvielsen, fordi Frimenigheden var udtraadt af Folkekirken. Dette havde de ikke vidst før. »De faa i Irettesættelsen for første Gang at vide i al Fortrolighed, at Birkedals Menighed er udtraadt, og saa revses de, fordi de ikke have betragtet den som udtraadt¹⁾. Dette var en meget mærkelig Underretning, som aldeles stod i Strid med de faktiske Forhold. Og Frimenigheden kunde ikke andet end undre sig over, at saadanne falske Forestillinger vare tilstede hos Kirkens Øverste, og at disse vilde give Irettesættelser for Forhold, der kun vare til i bemeldte falske Forestillinger.

Saaledes havde da nu Menigheden opslaaet sig sit eget Pavlun, sin lille Kirke, hvori den nu samledes til Gudstjeneste. Birkedal med sin Familie maatte endnu en kort Tid blive boende paa Boltinggaard, da Præstegaarden ikke var færdig. Det varede dog ikke mange Uger efter Kirkens Indvielse, før han kunde flytte ind i sin lille Præstegaard »Kirkely« ved Siden ad Kirken. — Saa stode og staaer da nu disse Bygninger som et Vidnesbyrd om et stærkt og kraftigt Menighedsliv, der netop værnede og værgede om sit Kjærlighedsliv ved at opføre den. Og Menigheden er i de paafølgende Aar vokset i Medlemmer, der ere komne flere og flere til, saa at man til den oprindelige Kirke har maattet bygge en Korskirke. Kirken er derved paa det nærmeste dobbelt saa rummelig,

¹⁾ Se „Dansk Kirketidende“ Nr. 49, 1866.

²⁾ Sammensted Nr. 47.

som den oprindelig var. Der er endvidere blevet opført et lidet Kirketaarn, hvad der ikke var fra først af. Men er det nu end i snevrere Forstand Ryslinge Frimenighed og dens Præst, Opmærksomheden særlig har dvælet ved i Beskrivelsen af foranstaaende Udvikling, saa er det dog i egenlig Forstand hele den levende danske Menighed, der har baaret Udviklingen af Menighedslivet i Ryslinge frem. Og som Frimenigheden saaledes er groet frem som et frodigt grønt Skud af det Menighedsliv, der fandtes i den danske Folkekirke, saaledes er den nu ogsaa naturlig kommen ind under den folkekirkelige Ordning.

Som antydet i Indledningen til nærværende Fremstilling bar den her omhandlede kirkelige Bevægelse en Frugt for hele den danske Menighed gennem »Valgmenighedsloven«. Og som Anledningen til denne var de kirkelige Forholde, den kirkelige Bevægelse i Ryslinge, saaledes blev »Valgmenighedsloven« heller ikke sat igjennem uden efter foregaaende stor Bevægelse, en Bevægelse, der var udbredt over det hele Land, gennem alle Samfundsklasser, ligefra Kongens Raad til den, der beklædte den laveste Stilling i Samfundet.

Allerede i Efteraaret 1865 blev der paa Foranledning af Forholdene i Ryslinge indbragt et Lovforslag i Folkethinget, der gik ud paa at ville give alle ordinerede Mænd, der ikke ved Dom havde forbrudt deres Embede, Ret til at udføre kirkelige Handlinger. Men det gik ikke igjennem. — For om muligt at gjenoptage og fremme denne Sag paa Rigsdagen vedtog man paa det foran omtalte Vennemøde i Odense den 26de Januar 1866 følgende Erklæring:

»En Forsamling i Odense af 700 Medlemmer vedtog at udtale det som sit Ønske:

at Rigsdagen vilde gjenoptage og støtte Forslaget om en fri præstelig Virksomhed indenfor Folkekirken, fordi dette Lovforslag, uden at forstyrre den folkekirkelige Orden, imødekommer en levende Trang i Menigheden«¹⁾.

I samme Anledning udtalte sig det foran omtalte Møde paa Mors den 23de Marts s. A. og væsenlig paa samme Maade²⁾.

Ogsaa paa Vennemødel i Kjøbenhavn den 10de September 1866 udtalte man sig i samme Retning, om end ikke med specielt Hensyn til Lovforslaget.

Rigsdagssamlingen i 1865—66 kom imidlertid ikke til det ønskede Resultat.

Men i Efteraaret 1866 indgav Frimenigheden i Ryslinge selv et Andragende til Rigsdagen om Anerkjendelse indenfor Folkekirken.

Dette Andragende var underskrevet af 189 Husfædre og Enker og omfatter ialt 880 Personer³⁾.

Frimenighedens Andragende blev støttet og varmt anbefalet til Rigsdagen af 72 Præster⁴⁾.

Der blev da ogsaa i Samlingen 1866—67 indbragt

¹⁾ Dansk Kirketidende Nr. 6—7, 1866.

²⁾ Samstedet Nr. 17.

³⁾ Disse vare fordelte saaledes: Ryslinge 221, Ringe 168, Sollinge-Hellerup 95, Kværndrup 89, N. Lyndelse og Højby 74, Oure og Vejstrup 62, Skaarup 1, Herrested 39, Herringe og Gjesteleve 34, Rønninge og Rolfsted 38, Gudme og Brudagor 16, Nørre Soby 14, Svindinge 9, Vantinge 9, Gudbjerg 7, Sender Højrup 6, Vejle 3.

⁴⁾ Dansk Kirketidende Nr. 3 og 7, 1866.

i Rigsdagen: »Forslag til Lov om Menighedernes Deltagelse i Valget af deres Præster«. For at støtte dette Lovforslag afholdtes der den 7de Maj 1867 et af 200 Mennesker besøgt Møde i Nykjøbing paa Mors, som vedtog følgende Udtalelse:

»Vi anse det for aldeles nødvendigt, at Folkekirkens Medlemmer faae Ret til at oprette Frimenigheder med selvvalgte Præster indenfor Folkekirken«¹⁾.

Men imod Forslaget blev indgivet en Adresse fra Kjøbenhavns gejstlige Konvent²⁾, og under 15de April s. A. udsendte Kirkeministeriet en Rundskrivelse til samtlige Biskopper og æskede deres Udtalelse om Sagen. Biskopperne forelagde Sagen for Landemoderne, hvor samtlige Biskopper med Undtagelse af Biskop Kierkegaard i Aalborg udtalte sig imod Lovforslaget, medens mange Præster talte for det.

Lovforslagets Skæbne i Rigsdagssamlingen i 1866—67 blev da denne, at det blev vedtaget i Folkethinget, men i Landstinget blev det nægtet Overgang til tredie Behandling.

I Sommerens Løb 1867 blev der paa forskjellige Steder afholdt Møder angaaende denne Sag, saaledes i Horsens og Kolding samt Rønnede paa Sjælland, og længere hen paa Efteraaret i Randers, Odder og Vesterbrønderslev. Paa samtlige disse Møder blev Frimenighedssagen behandlet som Hovedemnet, og Resultatet af Forhandlingerne var dette, at man udtalte sig for Ønskeligheden af en »Frimenighedslov« baade i Almindelighed som ogsaa

¹⁾ Dansk Kirketidende Nr. 22.

²⁾ Sammested Nr. 10.

med specielt Hensyn til Frimenigheden i Ryslinge. Naturligvis hævdede der sig ogsaa Udtalelser imod en saadan Lov. Samtlige disse Udtalelser forelaa da, naar Lovforslaget i Samlingen 1867—68 atter blev indbragt.

I Ministeriet Frijs's S sammensætning foregik i Foraaret 1868 den Forandring, at Biskop Kierkegaard i Aalborg overtog Kirkeministeriet istedetfor Rosenørn-Tejlmann. Denne Omstændighed medførte, at Ministeriets Stilling til ovennævnte Lovforslag blev en anden end tidligere. Hidtil var dette nemlig bleven indbragt i Rigsdagen ved privat Initiativ, men nu forelagde Ministeriet selv Forslaget. Det vilde nu væsenlig komme an paa Landstinget, om Loven skulde gaa igjennem eller ej.

Men nu, da Lovforslagets Skæbne var bleven saadan, at der var Udsigt til, at det gik igjennem, idet det nu baade blev forelagt og støttet af Regjeringen, nu skulde man blot se, hvilken Storm, hvilken Bevægelse, der rejste sig imod det. Biskopperne i Sjælland, Fyen, Laaland-Falster, Viborg, Aarhus og Ribe, altsaa 6 af Danmarks Biskopper, fandt, at det var en farlig Sag med dette Lovforslag. Paa Folkekirkens Vegne rejste de sig imod deres forhenværende Kollega, Biskop Kierkegaard, der jo nu var Kirkeminister og havde forelagt og udarbejdet Lovforslaget, idet de i Forening udstedte en »Fællesudtalelse«, der var rettet imod det. Under Henvi sning til deres Betænkninger fra forrige Aars Landemoder udtalte de, at, hvad der siden havde tildraget sig, havde ikke bragt dem til at forandre deres da udtalte Overbevisning. De udtalte som deres Syn paa Sagen, at Frimenighedens Fremkomst indenfor Folkekirken vilde

føre »til efterhaanden at forvanske Kirkelæren, udbrede allehaande Sektvæsen, og tilsidst bringe det dertil, at der ingen Folkekirke findes i Danmark«¹⁾. Altsaa, det kan man kalde Bevægelse, naar Folkekirkens Overhyrder saaledes lode Allarmtrommen gaa og meldte, at der var Ildløs i Folkekirken, hvis Loven blev vedtaget, hvis Frimenigheden i Ryslinge blev anerkjendt indenfor Folkekirken. Det følger af sig selv, at Størstedelen af Danmarks Præster i et Antal af 800²⁾ straks ilede til Brandstedet som Redningsmandskab for at dæmpe Ilden og hjælpe til med at slukke, idet de i en Adresse udtalte, at en Valgmenighedsløv haade var unødvendig og skadelig, hvorfor ogsaa Bispernes Udtalelse heri bekræftes, at den vil føre til Folkekirkens Opløsning³⁾. Ja der var i Sandhed Travlhed paafærde; thi Sagen havde Hast. Hele Landet over satte de vedkommende Præster Folk i Bevægelse over denne Ulykke, som skulde ske, -- det var jo dog forfærdeligt. Om man end ikke selv skrev sit Navn, skulde det dog staa under Adressen imod Valgmenighedsloven, en anden kunde jo skrive det⁴⁾. Det kunde nu heller ikke overkommes at faa alle disse Navne skrevne i den Hast, det havde med Adresserne, men saa tog man en hel Husstand, en hel Familie i en Slump, f. Eks. »Karen Larsdatter med 13 Beboere af Dyrehøje, ialt 14«, eller »Hans Hansen, Barløse«, 8«⁵⁾.

1) Dansk Kirketidende 1868, Nr. 8.

2) Efter privat Opgivelse skal af Danmarks 1000 Præster de 800 have underskrevet Adressen imod Valgmenighedsloven.

3) Dansk Kirketidende 1868, Nr. 6.

4) Sammested Nr. 10.

5) Se samme Nr.

Men var der saaledes Bevægelse i Folket, saa var der ogsaa Bevægelse i Rigsdagen og Regjeringen angaaende denne Sag. Det var imidlertid saa langt fra, at hin Bevægelse gjorde noget Indtryk paa Regjeringen og dens Holdning i Frimenighedssagen, det egenede den sig slet ikke til. Det var jo kun en kunstig tilvejebragt Bevægelse, der sugede sin Næring til sig af »falske Forestillinger« om hvad der vilde ske, men grundede sig ikke paa nogen Virkelighed. Denne Bevægelse affødte derfor heller ikke nogen Bedrift, men blev aldeles slaaet til Jorden som betydningsløs og intetsigende, idet den, saasnart Lovforslaget kom til Forhandling, blev erklæret for blind Allarm; der blev nemlig ikke taget det allermindste Hensyn til den.

Altsaa gik Loven trods denne Adressestorm, dette store Flertal, som erklærede sig imod den, glat igjennem Folkethinget og kom nu til Landstinget, hvor der blev nedsat et Udvalg. Dette delte sig i et Flertal og et Mindretal. Flertallet af Udvalget erklærede sig imod Loven og tiltraadte i sin Betænkning, som blev afgiven, da Lovforslaget den 22de—23de April 1868 kom til 2den Behandling, »at Sagen af Landstinget ikke videre fremmes«. Udvalgets Mindretal var derimod stemt for Loven. Flertallet havde tænkt paa at stille et andet Lovforslag, som skulde raade Bod paa en Frimenighedslov, nemlig et Forslag om Ansættelse af »Hjælpepræster«, hvor der var Trang dertil. »Derved« — hedder det i Udvalgsbetænkningen — »maatte kunne raades Bod paa den ejendommelige Vanskelighed i Ryslinge Sogn, hvorfra jo de Allerfleste ere enige om, at Bevægelsen henter sin særegne Karakter og egenlige Styrke«.

Men Flertallet undlod at stille dette Forslag, fordi det formaaede ikke at stemme Mindretallet for det, ligesom ogsaa Kirkeministeren meget bestemt havde erklæret sig imod det.

Paa dette Stadium af Sagen var imidlertid Biskop Kierkegaard paa Grund af Sygdom afgaaet som Minister; i hans Sted havde Ministeriet søgt en Kirkeminister, der vilde gennemføre Valgmenighedsloven og funden en saadan i Provst Aleth Hansen.

Saaledes stode altsaa Sagerne, da Lovforslaget den 22de April kom til Forhandling i Landstinget, og det blev et bevæget Møde. Thi i Henhold til foranstaaende Udtalelse af Udvalgets Flertal, var Thinget ikke stemt for at fremme Loven, medens Ministeriet, som nys havde søgt en Kirkeminister, der indtog Kierkegaards Standpunkt i Sagen, derved havde givet tilkjende, at det agtede at sætte Loven igjennem. Her vilde altsaa blive en Kamp at bestaa mellem de to Parter, og den udeblev heller ikke, thi Landstingets Flertal fastholdt sit Standpunkt, — men under Forhandlingerne erklærede Konsejlspræsidenten, Grev Frijs, at han gjorde denne Sag til et Kabinetsspørgsmaal, han gjorde altsaa Ministeriets Forbliven afhængig af, at Loven blev vedtaget.

Og nu kom der Bevægelse i Thinget; man vilde ikke have Loven, og man vilde ikke styrte Ministeriet. Landstinget forhandlede om denne Sag i 2 Dage, den 22de og 23de April, uden at komme til noget Resultat; saamegen Bevægelse var der, saa liden rolig Holdning, at man end ikke efter 2 Dage kunde træffe en Afgjørelse, men opsatte denne til 3die Be-

handling, hvilken da fandt Sted den 28de April, hvor Loven endelig blev vedtaget. Den traadte i Kraft 1ste Juli 1868.

Med denne Løvs Vedtagelse var altsaa den Tilstand indtraadt, som Birkedal foreslaar i sine »Meddelelser« med Hensyn til Frimenigheden i Ryslinge: »hvad Lovgivningen angaaer, da er den let at forandre derhen, at saadanne Frimenigheder optages indenfor Folkekirkens Omraade«. Nu var Lovgivningen forandret saaledes, og fra nævnte Tidspunkt af var altsaa Frimenigheden i Ryslinge anerkjendt indenfor Folkekirken.

Anledningen til at denne Lov udkom var altsaa, som det ogsaa udtales i Landstingets Udvalgsbetænkning, den kirkelige Bevægelse i Ryslinge. Det var det Forhold, som var indtraadt der mellem Præsten og Menigheden, og som foran er skildret, der fremkaldte Loven. Men da denne ikke blot kom til at omfatte den ene alt bestaaende Frimenighed i Ryslinge, men gav Tilladelse til Oprettelse af Frimenigheder, eller, som de i Loven benævnes, »Valgmenigheder«, hvor der var Trang dertil, saa kom Bevægelsen i Ryslinge gennem »Valgmenighedsloven« til at bære Frugt for Menigheden i hele Folkekirken, saa den nu kan røre sig med større Frihed end forhen. Og det har vist sig, at der har været Trang til denne Frihed i Folkekirken: Frihed til for Menigheden selv at vælge sin Præst; thi foruden Frimenigheden i Ryslinge er der nu 7 saadanne samt en Afbygger-Menighed til Ryslinge i Sønder-Næraa.

Med Valgmenighedsloven fandt Bevægelsen trindt i Landet over denne Sag sin Afslutning; Agitationen

kunde nu slaa sig til Ro og se Tiden an, hvad den vilde bringe frem.

Og Tiden er jo siden forløben rolig uden at der er bleven udbredt allehaande »Sektvæsen« som en Følge af Loven, eller at den har ført hen til »Folkekirkens Opløsning«. De ildevarslende Spaadomme ere blevne beskjemmede.

Men Bevægelsen i Ryslinge fandt ogsaa dermed sin Afslutning. Birkedals Menighed havde haft besynderlig godt af at sætte sine Kræfter i Bevægelse for at værne om Menighedslivet ligefra det Øjeblik af, da den første Gang samledes med Birkedal i Laden i Ryslinge Præstegaard, og siden i Laden paa Boltinggaard, indtil den kunde tage sin egen lille Kirke i Brug, — ja, indtil denne Dag.

Der ere mange skjønne Minder for Menigheden, som for Præsten, at betragte, der i Samfund have maattet kjæmpe sig frem imod Strømmen. Det var Kjærlighedslivet, der holdt dem oppe trods den stridige Strøm. Men Vinden vendte sig og Strømmen med den, da »Valgmenighedsloven« udkom.

Med Anerkjendelsen af Frimenigheden indenfor Folkekirken afløstes saaledes den tidligere Tilstand, og det var det sidste Savn for Frimenigheden i Ryslinge, der ved denne Lov blev tilfredsstillet.

Det var en ejendommelig Følelse, der gik igjennem Frimenigheden, naar den tænkte tilbage paa, at den for halvtredje Aar siden begyndte i Laden, og nu havde den Kirke og Præstegaard med alt Tilbehør, samt Anerkjendelse indenfor Folkekirken. Det var den en Borgen for, at Herren selv havde ført dens Sag og taget sig af den i stort og smaat. Glæ-

den herover gav Anledning til Afholdelsen af et »Vennemøde« i Boltinggaards Skov den 17de og 18de Juni 1868; dette kom da til at danne Afslutningen paa den kirkelige Bevægelse i Ryslinge, som førte Frimenighedsdannelsen med sig. Paa dette Møde glædedes man sammen med Vennerne i 2 Dage under afvekslende Tale og Sang.
